

HELOP

A tall, weathered stone wall made of large, rectangular blocks, standing in a rural landscape with bare trees and a clear blue sky. The wall is the central focus, extending from the bottom left towards the top center. The background shows a clear blue sky and some bare, dark trees on the right side. The ground in the foreground is covered with dry grass and some small plants.

Časopis HPK "Sv. Mihovil"

Broj 6

Siječanj 2010

Australija

Teo Barišić

Australiju neki u slengu nazivaju „Down under“. Dolje-ispod zemlja je nama Hrvatima u zadnje vrijeme zbog Milićevih dokumentaraca poznata kao neka vrsta raja na zemlji, uređene države u kojoj se u dobi od 65 godina bez obzira radili ili ne ide u državnu, starosnu penziju od 1400 australskih dolara mjesečno. Država bez straha od siromaštva i starosti.

Meni se eto tako nakon 43 godine života ostvarila želja da s Lukom posjetim majku i sestre u Australiji i doživim nezaboravne dojmove nekog drugog svijeta. Let preko Londona je omogućio polagani prelazak iz naše slavensko - balkanske kulture na područje postimperijalnog britanskog područja utjecaja, svjetske mješavine rasa i kultura. Prva zbunjenost nakon dugog leta iz Hrvatske preko Londona i Bangkoka je uslijedila odmah po slijetanju na aerodrom u Sydneyu. Vozeći se prema sjevernom dijelu grada smetnuo sam s uma činjenicu da sunce u podne nije na jugu već na suprotnoj strani. Slijedećih dana je bilo oblačno, tako da sam ostao u zabludi još neko vrijeme dok me prvo razvedranje potpuno zbunilo u orijentaciji. Zbrka u glavi me natjerala na razmišljanje i onda je sve sjelo.

Prvih dvadesetak dana svoga boravka smo proveli u Sydneyu obilazeći gradske plaže, znamenitosti, kineske, indijske, talijanske restorane, rodbinu, zoološke vrtove, muzeje, parkove, pubove, klubove a otišli smo i na pravi mjuzikl – kazališni komad sa gomilom ženske i gay publike. Mnogi

pubovi negdje u pozadini u svom sastavu imaju i male pivovare koje proizvode pivo u vrlo malim serijama čak i više vrsta – svjetle, crne, rezane - kombinacije su upravo nevjerovatne. Nastojali smo probati što više vrsta no često bi zapeli na drugoj ili trećoj jer su bile stvarno dobre.

I sami Sydneyški pejzaži su bili već dovoljno čudni za nas odrasle u sivilu dalmatinskoga krša. Žućkaste i crvenkaste boje pješčenjačkih stijena koje izbijanju na površinu između gradskog betona, širokih travnatih parkova i kilometara pješćanih plaža. Kupanje u ranom ljetu i pomalo hladnom oceanu bilo je prilično ugodno. Svakog drugog dana smo išli na neku drugu gradsku plažu (Bondi, Tamarama, Mainly, Rose Bay, Watsons Bay) od kojih je svaka duga nekoliko kilometara. Na svakoj dežuraju spasilačke ekipe u drugoj boji. U pijesak se zabiju zastavice koje označavaju područja za surfanje i ona za kupanje. Kupanje se svodi na odlazak u valove koji nailaze i razbacuju gomilu kupača koja se nakon svakog vala nastoji vratiti u položaj za dočekati novi val. Prilično zabavno. Plaže su prepune igrališta za odbojku na pijesku dok mnoštvo ljudi trči, vozi se na rolama, skateboardovima, biciklima po širokim šetnicama uz plaže. Ležanje u pijesku i boravak na plaži predstavlja velik dio života svih Australaca i mnogi od njih i nakon mladenačke dobi teže tome da na plaži provedu što više slobodnog vremena. Pijesak se zavlači u sve pore na tijelu, robu, torbe, kasnije ispada po javnom

2

blue mountains - katoomba waterfall - three sisters

bouldering & surfing

prijevozu, taksijima, kućama i nitko se ovdje ne buni zbog toga. Život na plaži sigurno utječe na razmišljanja o životu i ljudima oko sebe. Gotovo svaka pješčena stijena oko plaža izgleda poput umjetno načinjenog bouldera sa najmaštovitijim hvatovima svih veličina i izvrsne hrapavosti stijena za hvatanje. Nigdje nismo vidjeli da netko takva mjesta koristi za penjanje.

Odmah iza pješčanog obalskog ruba na mjestima gdje nema betona počinju šume eukaliptusa, tog neobičnog vrlo visokog i širokog drveta koje prekriva australska prostranstva čija se kora svake godine ljušti poput zmijske. Drvo je u prošlosti činilo velik dio australskog izvoza, no drveće raste prilično brzo, a šume znaju tako jednolično izgledati da je australskoj djeci priča i Ivici i Marici koji su se izgubili u šumi još danas prilično realna, čak i u samom gradu. Na mjestu gdje smo boravili na sjevernom rubu Sydneya, unutar

granica grada smješten je cijeli Park prirode (Ku-Ring-Gai) po kojem smo hodali satima, a postoje i višednevne pješačke ture.

U Australiji ne postoje klasična planinarska društva već ona sebe nazivaju bushwalkerima. Čim Oziji (Australci) siđu s ceste kažu da su ušli u bush (grmlje) – nešto slično se u Dalmaciji kaže - „O’ša u smrike“. Svuda naokolo su poput naših planinarskih staza obilježene stotine kilometara bushwalkerskih staza. Bushwalkeri se također nalaze vikendima i odlaze na pješačke ture širom Australije.

U danima koji su slijedili smo obišli Blue Mountains, stotinjak kilometara zapadno od Sydneya, planine na visini od nekih tisuću metara sa dubokim kanjonima i mnoštvom uređenih nacionalnih parkova. Vidjeli smo poznatu greben-stijenu – Tri sestre i po pješačkoj stazi se spustili uz dvjestometarski slap na rubu kanjona. Povratak natrag je

fraser island najveći pješčani otok na svijetu

Gap - Darling Harbour - Fish market

bio u preuređenom vlaku - žičari kojim se nekoć izvlačila ruda iz manjeg rudnika. Posebno me se dojmio posjet Fraser Islandu – najvećem pješčanom otoku na svijetu nekih 200 km sjeverno od Brisbane-a, Otok je dugačak 124, a na najširem mjestu nekih 30-tak kilometara. Na otok su tek krajem 19-tog stoljeća došli bijelci koje je u prvom dolasku lukovima i strelicama otjerala najveće populacija Aboriđina (2000) u Australiji. U drugom srazu su nažalost bjelačke dječje bolesti i alkohol ipak i ovdje učinili svoje. Na zaprepaštenje prvih istraživača u unutrašnjosti zaklonjenoj dinama, izvana neuglednog otoka se nalazilo 40 jezera s bistrom, pitkom vodom, brojni potoci i bujne eukaliptusove (rain forest) šume. Današnjim istraživanjem ljuštura školjaka (pipi) koje su Aboriđini koristili za prehranu i bacali na hrpe, iz dna tih velikih hrpa koje su se pretvorile u pješčane dine je utvrđeno da su stare preko 20000 godina. Drvne kompanije su započele s eksploatacijom otoka, čak su otvoreni i neki pješčani rudnici. Šumski radnici su oko svojih sjedišta zasadili evropsko i američko drveće koje je ovdje naraslo do gigantskih dimenzija. Na otoku boravi kolonija od 100 australskih divljih pasa

– dingo-a koji su jedino na ovom otoku zadržali svoj prvobitni izgled dok su se drugdje izmijenili radi križanja sa domaćim psima. I na Fraser Islandu postoji više stotina kilometara duga mreža bushwalkerskih staza i naselja drvenih kućica u kojima se može za male novce boraviti tijekom obilaska staza.

Usljedio je povratak u Sydney automobilom istočnom obalom uz zadržavanja u Surfers Paradise – gradu neobična imena, izgledom nalik na američki Miami koji je u to vrijeme bio pun maturanata iz svih gradova koji ovdje slave završetak svog srednjoškolskog školovanja. Luka je u Byron Bay-u pohađao dvodnevni tečaj surfinga, a uspjeli smo i zaroniti na Julian Rock – hridi u oceanu ispred zaljeva i vidjeti bogatstvo ribljeg svijeta u oceanu: morske pse, ribu kamen, jata zubaca i štošta drugo. U Port McArthuru smo posjetili neke prijatelje, a 40-dnevni boravak smo završili ponovo na sydneyjskom Manly Beach gdje je Luka surfajući na velikim valovima proslavio svoj 18-ti rođendan.

4

Surfers Paradise - Bondi

7. Šibenska speleološka škola

Već 7 godinu za redom, održana je speleološka škola u organizaciji speleološkog odsjeka, planinarskog kluba SV. Mihovil. Voditelj ovogodišnje škole bila je Blanka Lučić, a naziv speleološki pripravnik steklo je 6 polaznika ovogodišnje škole. Iz HPK Sv. Mihovil Maja Kučić, Niko Labor, Irena i Nikolina Barišić, i iz PD Promina/Drniš Ivan Došen i Mile Močić. Predavanja teorije po programu Komisije za speleologiju HPS-a održavana su utorkom u prostorijama kluba SV. Mihovil, dok su praktične vještine mladi pripravnici stjecali tijekom vikenda na različitim lokacijama na stijenskim vježbalištima. a kao posebnost ove škole, ističe se silazak školaraca nadubinu od -130m u Jamu Kitu Gačešinu, kojeg su ovi školarci savladali bez teškoća pod budnim okom instruktora. Škola je završila 21.04. 2009 malom zakuskom i konopom po stražnjici kojeg su dobili naši novi speleolozi pripravnici. Njima želimo još puno zanimljivih i sretnih istraživanja u podzemnom svijetu.

Blanka Lučić

Godinama slušam o jamama i špiljama, počela sam se pitati što ih tako veseli da se spuštaju u nepoznato i riskiraju. Dobila sam odgovor nakon prvog provlačenja. Osjećaj slobode i prevladani prirodni strah daje ti mogućnosti da prkosiš sili prirode. Koračala sam nogom tj. čizmom gdje je rijetko netko bio. Osjećala sam zajedništvo, uzbuđenje i htjela sam još i još. Mijenjala sam svoja mišljenja i stavove. Upoznala sam dobru ekipu zbog koje briga istrah su prevladani. Ostalo sve je bilo manje važno. Početak jebio jednostavan. Promina te špilja Liluša i rudnik boksita. Što smo se više primicali kraju svaki vikend je bio teži od prethodnoga. Iznenada nam dolazi najava od instruktora da smo spremni za Kitu. Strah, trepet i nelagoda je vladala ali smo svladali bez zapinjanja 100 metarsku vertikalu

ZABAVA, DRUŠTVO I SLOBODA to su riječi koji opisuju ovu školu.

Nikolina Barišić

Priča o zaboravljenoj dobroti (Speleološko istraživanje gornjeg toka rijeke Krke)

Joso Gracin

20. veljače 2009. god., petak. Smirujući šum nabujale rijeke, blagi huk Čavlinovog brzaca, jauk čagljeva iz tame i tapat uznemirenih veprova na drugoj obali.

Bliži se ponoć. Sve je stalo u hladnoći zimske noći u kanjonu gornjeg toka rijeke Krke. Sjedim sam pored logorske vatre, osluškujući zvukove noći i uživajući u mirisu kuhane juhe i pancete koju povremeno okrećem na štapu iznad žerave koja mi zarobljava pogled. Temperatura je opasno pala ispod točke ledišta, pa mi i blještave zvijezde na noćnom nebu izgledaju zaledene. Zapisujem dojmove, ali mi se zbog hladnoće i kemijska smrzla. Sve je utihnulo. Pogledah na termometar. Crvena crtica se spustila na 4-5 stupnjeva ispod nule. Znam da sam trenutno jedino ljudsko biće u gornjem toku Krke. Na obalama rijeke, od utoka Butišnice u Krku, pa sve do Brljanskog jezera osim mene i noćnih zvijeri nema baš nikog drugog, ali ne osjećam se ni usamljeno, ni neugodno, već jako smireno i ispunjeno. Zadovoljan sam jer sam dobio posao koji volim, zadovoljan sam jer bliži se kraj zimskim danima, zadovoljan sam jer sam odabrao dobro

mjesto za logorovanje. Nalazim se na malom travnatom platou, na livadi nad Vošama, 20-tak metara iznad korita rijeke, stotinjak metara od Čavlinovog brzaca. Tanak sloj nedavnog snijega prekrpio je suhu požutjelu travu na kojoj sam razapeo svoj lagani izviđački šator. Dvadesetak vitkih stabala oraha i dokotrljani dio stijene što mi je poslužio kao kamin. Ugrijan od vatre taj veliki kamen isijavao je spasonosnu toplinu, a ujedno mi poslužio i kao stol. Praktično upotrijebljeno znanje koje sam učio na zimskom tečaju za planinarske vodiče spašavalo me je od te izrazito hladne noći. Mjesto za logorovanje ili bivakiranje treba pronaći i odabrati još dok je dan, a bivak ili logor izrađivati što duže. Dovlačeći drva i granje i izrađujući logor u kojem ću dočekati jutro, ugrijao sam i dušu i tijelo, skratio noć, a mjesto na kojem ću prespavati učinio toplijim i udobnijim.

Zanimljivo je to kad se nađeš tako sam u potpuno prirodnom okruženju, kad ti osjetila bez stresova i napetosti počnu upijati sve one iskonske mirise i zvukove koje si gotovo i zaboravio, i misli ti postanu čiste i bistre, a

duša mirna i neopterećena, počneš shvaćati kako ponovo postaješ normalan, kako ponovo počinješ osjećati život punom snagom i ljepotom. Ali, da me je netko kojim slučajem mogao vidjeti, sigurno bi poslije pričao kako je u kanjonu pored

Bez pomoći šerpa i vodiča iz Matasa sve bi bilo puno teže

rijeke vidio nekog čudaka koji po noći, potpuno sam kampira na snijegu u društvu lisica i čagljeva.

18. prosinca 2008. godine s Javnom ustanovom NP Krka potpisao sam ugovor o dijelu za utvrđivanje koordinata i topografsko snimanje speleoloških objekata.

Ugovoreni poslovi obuhvaćali su slijedeće faze:

1. Utvrđivanje koordinata speleoloških objekata i kratkih opis položaja i pristupnog puta.
2. Topografsko snimanje i izrada digitalnih nacрта i digitalno snimanje speleoloških objekata gornjeg toka Krke (od Bilušića buka do sjeverne granice NP),
3. Analizu postojeće speleološke dokumentacije i sistematizacija postojećeg materijala za izradu rukopisa knjige Speleološki vodič NP Krka.

Prije odlaska na teren kući sam sredio popis speleoloških objekata i postojeće materijale vezan uz te objekte. Zbog nepovoljnih vremenskih uvjeta i te izrazito oštre zime odugovlačio sam s odlaskom na teren. Krajnji datum za završavanje ugovorenih radova bio je 31. ožujka 2009. Na teren sam napokon krenuo u petak 20. veljače, samo dva dana nakon što je Šibenik i okolicu zabijelio prvi, a pokazalo se i zadnji snijeg te zime. Bilo je krajnje vrijeme za odlazak. Nakrcao sam auto sa svim onim što će mi trebati i s onim što mi može zatrebati. Ponio sam speleološku opremu, opremu za kampiranje, foto opremu, toplu odjeću, hranu,

Evo moje "familije"

i razne "sitnice" koje život znače. Sve u svemu pet ruksaka i dvije transportne torbe. Gotovo nevjerovatno. Bilo je to gotovo duplo više opreme nego kada sam odlazio u Afriku.

Nabujala Čikola, Miljevački plato, čistoća nebeskog plavetnila iznad svega i ostaci snijega pored ceste. Iz zvučnika odzvanjaju "On the road again", "A whiter shade of pale" i sve one divne pjesme s albuma "Willie Nelson Collection". Ispred mene Promina probodena zrakama zimskog sunca i opasno križanje zvano "Ruski rulet". Ne žurim nigdje, snimam pejzaže, stajem u Oklaju, uživam u svemu. Prominska sela Čitluk, Ljubotić, na cesti upoznajem Branka Bilušića, stižem u Marasovine. Na kraju sela skrećem na makadam što se spušta do samog dna kanjona. Stari kameni križ i pogled s ruba na vijugavi tok Krke i njive na prostranom riječnom proširenju zvanom Liver. Liver je dugačak 1100m, a kanjonske strane tu su razmaknute i do 400m. Taj dan počinjem s rekognosciranjem terena. Dolazim do impresivnog ulaza u špilju Golubnjaču koji sam još prije osam godina ugledao s druge strane rijeke. U suženom dijelu ulaza primjećujem ledene sige. Ledeni stalaktiti će se brzo otopiti jer proljeće samo što nije tu. U velikoj stijeni pokrivenoj slojevima bršljana, u neposrednoj blizini Golubnjače, stotinjak metara

prema zapadu,
skrivena
u gustom
raslinju,
otkrivam još
četiri špiljska
otvora, dva
veća i dva
manja.

Predvečerje
u Matasima.
Upoznajem
Mariju
Maglicu.
Kaže mi da
postoji velika
špilja odmah
ispod Matasa.
Ulazim u
zaselak Zore.

Tražim Niku Zoru. Susreo sam ga jednom u životu, ali nisam ga zaboravio. Bilo je to prije sedam godina, u srpnju 2002. godine Tada smo se moj prijatelj Dečko i ja, sa dvoje djece, u dva brodića na napuhavanje spuštali Krkom od Knina prema Visovcu, u susret Gospi od Anđela. Lagano klizuci kroz zeleni tunel u tom rajskom ambijentu ugledali smo ribiča i njegovog sina. Nakon pozdrava i par rečenica, doviknuo je da će nam ubrati povrća i za tren nestao u gustišu. Nakon nekoliko minuta dočekao nas je stotinjak metara nizvodno. Vodena matica nas je brzo nosila i nismo se mogli nigdje zaustaviti. Čovjek je ušao dublje u vodu i u Dečkov brodić iskrenuo punu kesu paprika, pomidora, kukumara i usput nam doviknuo: "Triba će mi kesa da u njoj ponesem ovog malo i kući." Vodena struja nas je brzo udaljavala od njega, a nismo znali kako da mu zahvalimo. Ne znajući što da uradim, zaviknuo sam: "Prijatelju kako se zoveš!" Odgovorio je: "Niko, Niko Zore!" Ponovo sam zaviknuo: "Ja sam Joso Gracin. Puno ti hvala na ovome, i vidimo se ponovo jednog dana!" Brzo smo zamakli iza sljedećeg riječnog zavoja, dirnuti takvom gestom čovjeka koji nas je ugledao prvi puta u životu, a pitanje je bilo da li će nas ikada više vidjeti. Prošlo je dosta vremena od tog susreta, ali ga godine nisu pretvorile

Foto-session u špilji Golubnjači

u zaborav i sada sam u selu Matasima, sedam godina nakon tog blic susreta, stiskao ruku Nike Zore zvanog Zele. Kad je čuo tko sam i zbog čega sam došao, rekao mi je: "Prijatelju ajde sutra oko deset sati, dođi kod mene na marendu, pa ćemo posli zajedno ići uzvodno tražiti pećine."

U jednom trenutku pomišljao sam prespavati u auti, ali onda rekoh sebi: "Ma kakvo auto, kakav sam onda ja to speleolog, ako ovu noć ne prespavam vani u šatoru." Za istinskog ljubitelja podzemlja, kad se uzme u obzir gdje sve spava, spavanje u šatoru trebalo bi biti pravi luksuz. Uzeo sam sve što će mi trebati za logorovanje i spustio se po mraku i snijegu pravo u kanjon do mjesta koje sam odabrao još po danu. Ta odluka bila je pun pogodak.

21. veljače, subota. Dignuo sam se nešto prije osam sati i shvatio da tu noć prespavanu u šatoru na snijegu, ne da se nisam smrznuo, već da mi je bilo i prilično toplo i da sam se baš dobro naspavao. Imao sam uz sebe za svaki slučaj i bivak vreću od astro-folije, ali je nisam upotrijebio.

Spustio sam niz strmu šumovitu padinu do Čavlinovog brzaca i umio se u hladnoj rijeci. Oprao sam aluminijsko posuđe što mi je ostalo od sinoć, uživajući u huku nabujale Krke i mirisima prvog jutra u divljini.

Sjedim u Matasima, kod Zele na marendi. Donio sam crnog vina i nekakve kobasice, a on izvadio domaće pancete, sira i ulio dobre prominske žutine. Tu su mu žena i sinovi Dino, Mate i Ive. Ponovo se potvrdilo da nema bolje i ukusnije marenade, od domaće marenade u seoskoj kući.

Spustili smo se Zelića putem do Zelića poila. Dan je bio protkan suncem i posljednjim ostacima snijega među malim plantažama jabuka. Krenuli smo lijevom obalom 3 kilometra uzvodno prema sjevernoj granici parka. Zele mi pokazuje otvore, jedan za drugim. "Špilja u Dragi" na Zelića putu, unutar koje postoji nekakav vertikalni kanal, "Špilja u Poledačkoj gredi", do koje se uspio popeti samo jedan čovjek iz sela, "Špilja nad Barišinkama" u dnu stijene pri vrhu strane, "Dukina pećina", procjep visoko u gredi, špilja preko ševara, "Pećina u Mišurinom kuku", "Pećina u Tanjginom kuku" i još nekoliko otvora na drugoj strani rijeke. U dnu kanjona malo prije Dukine pećine pažnju mi zaokuplja slikovita mala kamena potleušica. Zele mi objašnjava da je stara najmanje stotinjak godina.

Vraćamo se u Matase. Pokazuje mi gdje se nalazi "Velika pećina ispod Matasa". Gledam njegovog jahaćeg konja Tuluma, plemenitu životinju, najljepšu na svijetu. Rekao mi je: "Sad

je kasno, ali drugi puta, dati ću ti Tuluma da ga projašeš nad kanjonom!"

28. veljače, subota. Stojim u Marasovinama kod prastarog kamenog križa nad Liverom. Iz kanjona stiže traktor. Stanko Čavlina i žena mu. Prvi puta me vide, a zovu me na kavu. Kuća im je odmah tu na kraju sela. Stanko je bio pripadnik 4. splitske brigade, sada živi u Splitu i dobro poznaje našeg poznatog alpinistu Gorana Gabrića. Rekao mi je za špilju iznad Golubnjače, koja se nalazi u bršljanu u pola strane, i za špilju pokraj Tankog buka (Bilušića buka). I ova se nalazi skrivena u bršljanu, 20-tak metara iznad staze.

Iz Šibenika mi stiže prijatelj Labor i sin mu Niko. Spuštamo se do Livera. Upoznajemo Zelinog ujaka, Ivana Barišića, koji je orao njivu, a kada nas je ugledao, stao je i ugasio traktor. Pričao nam je kako je za vrijeme rata bio izviđač i kako su ga zarobili četnici. U veljači 1992. pobjegao je iz Knina na taj način što je doplivao Krkom nizvodno sve do ispod svoga sela Matasa. Rekao je da mu je najgore postalo kad je izašao iz vode. Mislio je da će umrijeti od studeni.

Stavljam pločice na "Golubnjaču", "Špilju sa zidom" i na malu "Jazavicu". Od podzemnih životinja u Golubnjači primjećujemo samo nekoliko usamljenih primjeraka troglofila, Velikog potkovnjaka (Rhinolophus

I indijanci bi mi pozavidili na ovom mistu - polušpilja "Velika pećina ispod Matasa"

Ispred impresivnog ulaza u špilju Golubnjaču

10 ferrumeguinum), koji na licu ima izraženu kožastu tvorevinu (potkovu) i pronalazimo lubanju i kosti jazavca. U "Špilji sa zidom" pronalazimo vodenu krastaču i čeljusti vepra s kljovama. U predvečerje stiže i Stipan. Palimo vatru u mom logoru nad Vošama. S druge strane kanjona tiho plamsaju vatre nekakvog požar, ali noć i vlaga lagano ih gase. Oko ponoći Labor i Niko odlaze. Stipan ostaje sa mnom. Toplina vatre, miris pečene pancete, crno vino i razgovor do kasno u noć. Pravi ugođaj na temperaturi od 0 stupnjeva. Odjednom s druge strane kanjona, u visini iznad nas iznenadna buka i velika svijetla. Stipan se snažno trznuo i viknuo "Šta je ovo!" Ja sam doviknuo: "Svemirski brod!" i umro od smijeha, jer tek sam tada shvatio da je Stipan došao po mraku i da nije mogao znati da se s druge strane pruža željeznička pruga Knin – Zadar koja se tu u kanjonu provlači kroz 15-tak tunela. Bez ikakvog prethodnog zvuka, u tom dijelu vlak ili onaj crveni vagon začuješ i ugledaš tek kad naglo izleti iz posljednjeg tunela.

01. ožujka , nedjeljno jutro, u kanjonu Krk.
Stipan mi pomaže u mjerenju špilja na Liveru.

Najveća Golubnjača duga je 30, a ulaznom dijelu visoka preko 15 metara. Na zidu kanjona u dijelu ispred ulaska u objekt, sve do visine od 4-5 metara vapnenačka stijena je prekrivena slojem sedre, što znači da je nekada u tom dijelu kanjona razina vode bila mnogo viša nego danas, pa se do špilje moglo doći samo nekakvim plovilom. Bez detaljnijeg istraživanja ostaće nepoznato da li je tadašnja razina rijeke predstavljala prepreku da špilja Golubnjača bude obitavalište prapovijesnog čovjeka, ili mu je baš zbog toga bila idealno sklonište od neprijatelja i divljih zvijeri. Postoji neka naznaka da bi ovaj speleološki objekt ipak mogao biti potencijalni prapovijesni lokalitet. U špilji osim djelomično zasigane stijene u ulaznom dijelu ne postoje sigasti ukrasi. Dno špilje prekriveno je kršjem i humusom, a ponajviše velikim kamenim blokovima što su se odlomili s plafona i zidova dvorane. Po pričanju mještana Marasovina podzemni kanali nekada su se pružali duboko ispod njihovog sela, ali je došlo do nekakvog urušavanja i zatrpavanja ulaza u te kanale.

02. ožujka, ponedjeljak. Stižem u Matase.

Zeli se otelila krava. Tjera nju i tele ispred kiše. Počinju padati velike kapi, ali brzo i prestaju. Na cesti između Matasa i Zelića upoznajem Gojka Zelića. Gojko mi priča o Dukinoj pećini. Čekam Zelu na stazi što se spušta prema Zelića poilu. Uskoro stiže. Sa njim je još jedan momak. Zove se Josip Barišić i također je iz Matasa. Josip i Zele poput pravih šerpa nose mi opremu do podnožja Poledačke grede. Cilj mi je bio ispenjati krušljivu vertikalnu do otvora na visini od 20.-tak metara, ali zaključujem da nemam ni adekvatnu penjačku opremu, ni partnera koji bi me dobro osiguravao, pa odustajem od tog nauma. U kanjonu ima dovoljno i drugih rupa.

Zelev i Josip mi objašnjavaju kako da dođem do pećine nad Dareševom. Pećina nad Dareševom ili "Dareševa špilja" kako sam je poslije nazvao, manja je polušpilja na dvije etaže, a pokazala se odlična kao sklonište i prenoćište dok istražujem taj sjeverni dio parka. Na jednom mjestu ispred ulaza čak se mogao uhvatiti i signal za mobitel. Polušpilja se nalazi ispod sela Matasa, u gredi iznad njiva i vinograda. Zaključio sam da joj bršljan i bujno zelenilo u proljeće skrivaju ulaza i učine je nevidljivom. Na gornjoj polici razapeo sam šator, a dolje sam ozidao ognjište i zapalio spasonosnu vatru.

Dok Krka lagano protječe ispod mene,

Jednu večer u kući mi je nastala velika gužva

kuham juhu i slušam pucketanje vatre. U neko doba večeri stiže mi poruka od Stipana. "Baš ti zavidim, sve bi dao da sam tamo. Drago mi je da ti uživaš kad ja ne mogu. Stari pustolove drži se!"

03. ožujka, utorak. Budim se u šatoru u Dareševoj špilji. Oblačno je, vlaga, ali kiša ne pada. Čujem samo šum rijeke i pjev malobrojnih ptica. Snimam "Veliku špilju ispod Matasa". U podnožju grede do visine od 5-6 metara ponovo primjećujem sloj sedre. Nekada u prošlosti za toliko metara je bio viši tok rijeke.

Na nivju izgulih nekoliko samoniklih kapulica, popnem se ponovo do špilje i spremih doručak. Frigana jaja, mlada kapulica i potić crnog vina. S punim želucem i iznenadnom bukom crvenog vagona što izlijeće iz tunela započinjem mi još jedan dan na Krki.

Ponovo počinje kišiti. Sjedim u zaklonu i na milimetarskom papiru ucrtavam mjerne vlakove. Stižu Zele i Josip. Zele se svaki puta sjeti još nekih otvora, pa me iz dana u dan puni sa sve više informacija, a ja da ne bih morao pamtit, sve vrijedno zapisujem. Rekao mi je da uzvodno postoji i jedna špilja koja je još bolja za spavanje od ove u Dareševu

Spuštam se prema "Velikoj špilji ispod Matasa". Velika je strmina, opasno je, stijene su klizave, zemlja vlažna, sipar klizi, hvatam se za bodljikave grane drača. Preko puta smeće, stari "frižideri", "špaheri", perilice, najlon kese i stara, odbačena odjeća. Iznad mene opasno se nadvila krušljiva crvena stijena.

Vidim još rupa, sve je puno rupa, a imam samo desetak pločica za obilježavanje objekata. Čujem veliki kamen, kako pada i kako nastavlja s kotrljanjem prema rijeci.

Vidik iz Velike pećine je predivan. Lagano mjerim, crtam i uživam u svakom trenutku. Osjećam se poput posljednjeg mohikanca. Malo sunca, malo kiše..., vrijeme tiho, temperatura oko 8 stupnjeva. Po travovima otkrivam da velika polušpilja povremeno posluži čobanima kao zaklon. Tu se, zimi od kiše i nevremena, a ljeti od sunca i žege, čuvari blaga sklone sa svojom stokom. Pod velikom nadvitom stijenom može stati na stotine koza i ovaca, samo nisam siguran je li ovdje još uvijek ima tako velikih stada. U jednom dijelu udubine primjećujem zanimljive morfološke oblike. U sumrak se izvlačim iz kanjona i večeram na rubu provalije. "Frigana" riba, slane srdele u maslinovu ulju i potić crnog vina iz Krčulja. Stazom od poila nalazi crni brkati čovjek s ribarskim štapom i pozdravlja me. Kaže mi da nije ništa ulovio.

Odlazim do Josipa napuniti baterije za mobitel i foto-aparate. Mala prizemna kuća, u dvorištu traktor, pas laje. Ulazim u skromnu kuhinju punu topline. Stari "špاهر" na drva, mali crno-bijeli televizor stoji na frižideru, kuhinjski elementi i sudoper su tu, ali vode nema. Josip po

vodu odlazi u dvorište. Mati Jasna, sestra Majda i dvogodišnji sin Kristijan, a crni, brkati čovjek kojeg sam maloprije susreo na vrhu kanjona je Josipov otac Pajo. Josip me nudi vinom, a Pajo mi priča kako je jednom na Krki ulovio pastrvu od 1,7 kg. Mali Kiki je stalno nasmijan. Josip je požurio u životu. Tek ima 21. godinu, a već se oženio, rastavio i ima malog Kikija. Pajo i Jasna su predobri roditelji. Svojoj djeci pružaju najvrjednije što imaju, sigurnost, toplinu doma i svoju bezgraničnu ljubav. Dirnula me je njihova skromnost i dobrotu jer su me podsjetili na moje roditelje.

Spuštam se u svoju špilju na počinak. Palim vatru i kuham čaj. Od hrane imam još pola kruha, pola litre vina, dvije srdele, dva jaja, malo sira, kapule, 1/2 kg riže i nekoliko banana.

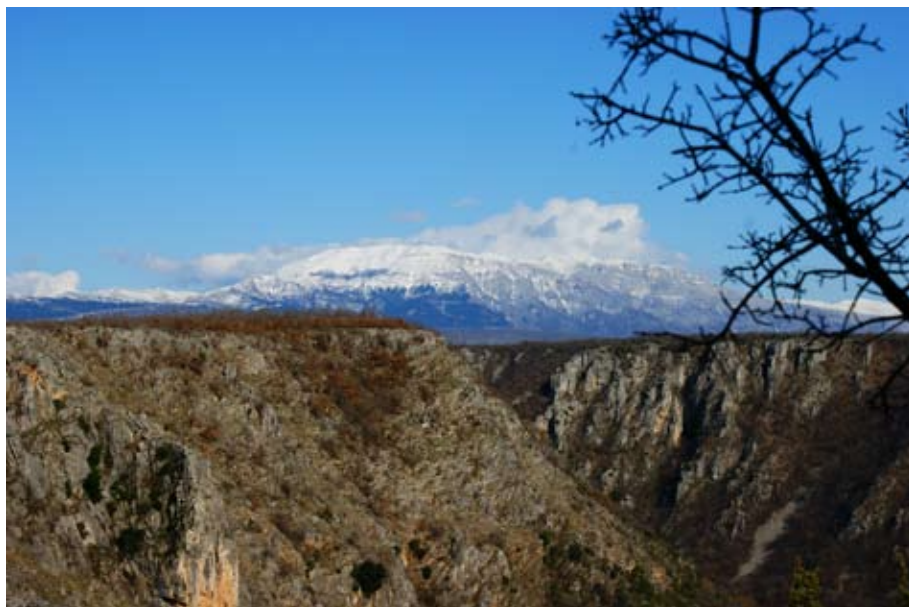
Započinje mi još jedna noć u pustoši, ali ne bojim se ni veprova ni vukova. Imam dobru špilju i svu ljubav Božju. Znam da nisam sam. Dok vatra pucketa, pijem čaj i čitam knjigu.

"Ne boj se i ne strahuj, jer kud god da kreneš, s tobom je gospodin Bog tvoj."

04. ožujka, srijeda. Budu me ptice i klaparanje vlaka s druge strane kanjona. Kiša pada, a ja se perem u rijeci. Sve više se usklađujem s ritmom prirode. Po noći sam sanjao neke drage ljude koji već dugo ne gaze

ovim svijetom. Žvačem korijen selena i gledam jutro što se budi nad Velikom pećinom. Ponovo se penjem do nje. Ostajem dugo gore. Vraćam se po kiši koja me stalno prati.

Stiže mi poruka: "Baš zato te obožavam, što nisi kao drugi, nego poseban. Uz tebe

Kanjon Krke i Dinara u pozadini

sam i tvoja
sam ljubav i
podrška i sritna
sam jer radiš
ono u čemu
uživaš.”

Stiže
mi još jedna
poruka, od
prijatelja
Tome. “Sokol
i ja gledat
ćemo krajem
sedmice doći
u kanjon na
rehabilitaciju.

Podgrijavam
“fini-mini”,
juha od

pomidora,
malo tvrdog
sira, mlade kapulice i dobro. Kiša ne prestaje.
Penjem se uz kanjon i svraćam do “familije” na
kavu i čašu vina. U kuhinji su samo Josip i mali
Kiki. Vatra gori, prozor zamagljen, a iz lonca
miriše domaća bravetina. Odnekud stižu Pajo i
Majda. Pajo mi priča kako je radio u Splitu, u
“Udamika”. Sada je na skrbi, ali skuplja papire
za ratnu mirovinu. Ako je dobije biti će u kući
koja kuna više. Priča mi o špilji u Voši i špilji
Džiginici između Matasa i Marasovina. Za
vrijeme ovog rata ljudi su se u njoj skrivali od
četnika. Pajo im je tokom 91.-92. donosio hranu.
Još ima biljaca tamo. Godine 1992. bježali su
preko Čitluka na Miljevce. Josip je tada imao
samo četiri godine.

Stiže mi poruka od Zore: “Ma Joka ti si skroz
proživjuka, ali svejedno sam ljubomorna na
tvoje buđenje u divljini...Drugi put me vodiš sa
sobom.”

06. ožujka, petak. Dobro sam opskrbljen s
hranom. Panceta, pečenica, veliki sir, 30 jaja,
burek, sendviči, sve pokloni od drage osobe.
Nisam sam. Sa mnom je i Zora. Pitala me je
što će mi tolika jaja. Izračunali smo da zajedno
imamo 41 jaje. Zaključili smo da slobodno
možemo praviti kolače. Odlazimo na Liver,
crtati rupe. Oblačno je, tišina, temperatura 8-9

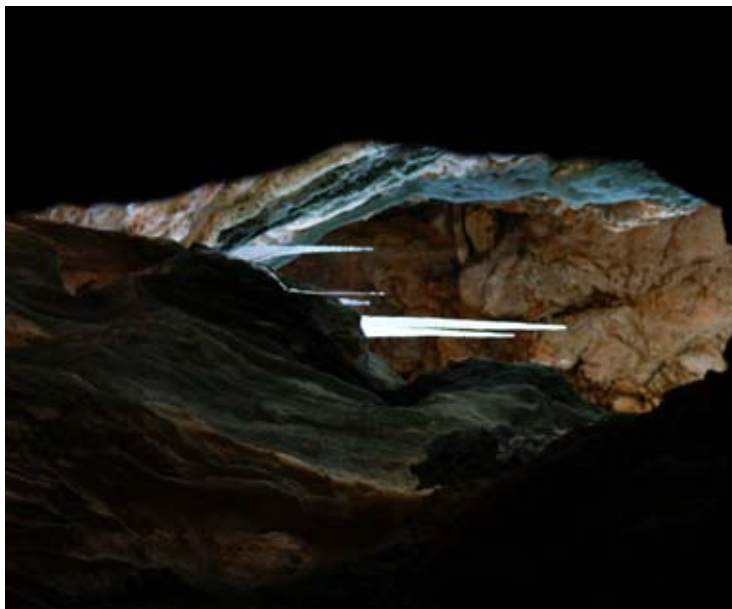

Lagano po mraku i snigu među veprove i čagljeve

stupnjeva. Uvečer se grijemo kod “familije”.
Pajo je nastavio s pričama iz rata. Opisuje nam
kako mu je bilo kada je ostao sam u selu sve do
1994. godine i kako su ga dva četnika zavezanog
odvela u Bobodol, u namjeri da ga tamo zakolju.
Pričao nam je o Srbima iz Vrbnika i pokolju
u Puljanima, ali u njegovom glasu nije bilo ni
mržnje, ni prizvuka osvete.

07. ožujka, subota. Pajo me vodi u Špilju
Džiginicu. Prilično je mala, na granici crtanja,
ali je jako dobro skrivena. Zora je ostala spavati
u Dareševu. Ponovo sam, na Liveru. Dolaze
Labor i sin mu Niko. Gotov sam s crtanjem pa
se vraćamo u Dareševo kod Zore. Društvo joj
pravi Majda. Mada ima samo 16 godina, govori
da nigdje ne bi voljela otići iz svog sela, a otići
pješke do 15 km udaljenog Knina na kavu i isto
tako se vratiti nazad za nju je prava šala. Kaže da
je s 16 godina u selu već pomalo smatraju starom
curom. Pravimo plan za veliki večernji tulum u
špilji nad Dareševom. Sedam ljudi pored vatre
u špilji u kanjonu Krke. Niko Zore-Zele, Josip,
Majda, Labor, mali Niko, Zore i ja. Do kasno
u noći kanjonom odzvanjaju glasovi i smijeh.
Shvatio sam da na tulumu u špilji imam Niku,
Zoru i Niku Zoru, a svi troje se vide prvi puta u
životu.

08. ožujka, nedjelja. Sunce, burin i špilja

Ledeni stalaktiti u špilji Golubnjači

u velikom neredu od sinoć. Pakiramo stvari i odlazimo. U vinogradu ispod nas dvoje ljudi rade oko loza. Pitaju nas da li ćemo im platiti stanarinu što smo spavali u špilji. "Naravno da ćemo platiti, samo drugi puta!" - šalimo se. Natovareni ruksacima penjemo se uz kanjon. Svrtaćemo prvo kod "familije" na jutarnju kavu, pa onda kroz Zeliće prema Dukinoj pećini, i na kraju završavamo u Ljubotiću, kod našeg kolege Domagoja, koji gotovo svaki vikend provodi na selu.

10.ožujka, utorak. Izgleda mi kao da dani lete. Stojim među rijetkim smrikama na pustož zaravni, Ljubičkoj vlaki. U daljini čoban, ovce i pas, u blizini nekoliko usamljenih krava, a na sjeveroistoku Dinara pod snježnim ruhom. Pronalazim stazu do ruba kanjona i pristup do špilje usječene u procijep visoke stijene. "Dukina pećina" je speleološki objekt koji se sastoji od dvije plitke udubine, dužine samo 5 i 7 metara, ali pogled od njih na Krku i kanjon je fantastičan. Ispod mene, u nedogled, paralelno se pružaju srebrna linija rijeke i bijela crta željezničke pruge, a daleko na jugozapadnom horizontu samo ravna crta gornjih rubova kanjona i ništa iza nje. Poput orla na visokoj stijeni upijam ljepotu zemlje i energiju zalazećeg sunca. Pala je noć, a ja sam još uvijek u stijeni. Oko mene tišina

obojana šumom noćnih letača, a u dubini odraz srebrenog mjeseca na beskrajnoj crti rijeke. Uz svjetlost mjesečine i čeonu lampu oprezno se izvlačim uz liticu i izlazim na plato iznad špilje. Na prostranoj Ljubičkoj zaravni dočekaše me jauk čagljeva i samoća u beskrajnoj pustoši.

Svrtaćam do "familije" da se ugrijem i spasim od cjelodnevnog samoće. U maloj toploj kuhinji, svi su na okupu i svi me dočekaše nasmijani.

11.ožujka, srijeda. Bude me kišne kapi što bubnjaju po stjenci šatora. Sinoć sam ga razapeo na travnatoj ploči iznad provalije. Opet se spuštam u kanjon. Oblaci se brzo kidaju

i tople zrake sunca prodiru sa svih strana. Oko mene isparava i zemlja i rijeka. Pećina u Voši nasuprot tri jablana i spaljenog vinograda. Polušpilja crna od čobanskih vatri.

Na Zelića putu. "Pećina u dragi". Provlačim se do vertikale. U dnu kanjona nailazim na profesora Antu Zelića. Vraća se s crnom kujicom prema selu. U ruci mu ribarski štap s blinkerom. Pitam ga je li što ulovio. Kaže da se ne može braniti od ribe. Krećem se stazom kroz vrbike i ševare prema sjevernoj granici parka. Cilj mi je špilja u Mišurinom kuku. Sa jugozapada stižu crni oblaci, kiša i grmljavina. U ševaru nasuprot Tanjgine glave hvataju me prve kapi kiše, i brzo se pretvaraju u snažni pljusak. Bježim nazad, imam kišobran, ali mi ne pomaže puno. Sve sam mokriji i umorniji. U jednom trenutku kroz gustiš opazih crni otvor špilje. Kroz neopisivo raslinje, s kišobranom u rukama, probijam se do nje. Bio je to spas u zadnji trenutak. Ispred ulaza u špilju velika stabla, a nad njom nadvijena visoka stijena. Odmah se hvatam mjerenja i crtanja tog slučajnog otkrića. Tek poslije sam dozna da se špilja zove "Todorčeva pećina". Dok je crtam iznad mene prolaze me još dvije kišne oluje. Gotov sam u sumrak. Stiže bura i gotovo je sve.

Šaljem poruku: "Pozdrav iz srca tame.

Čagljevi i veprovi su mi prvi susjedi. Još dva dana ostajem u ovoj divljini. Još tri špilje i zadatak obavljen.”

Već mi je postala nezaobilazno pravilo da svaku večer nakon izlaska iz kanjona svratim do "familije". A i oni su se navikli na mene.

12. ožujka, četvrtak. Pretposljednji dan na terenu. Budim se ukočen od zgrčenog položaja. Prespavao sam u auti. Jutro je sunčano, a zrak očišćen od sinoćnje nevere. Plan mi je doći preko Ljubača do Knina pa na drugoj strani Krke podno sela Očestova snimiti dva speleološka objekta koje danima gledam s ove strane.

Od Zelića prema Ljubaču vozim se polako grbavim makadamskim putem. Nakon dugog drmusanja stižem u Marjanovića torove. Mislio sam da nigdje nema žive duša, ali onda ugledah jednu ženu. - "Gospođo dobar dan, trebala bi mi mala pomoć. Istražujem špilje u vašem kraju pa mi trebaju neke informacije u vezi toga." - rekoh joj. - "Ajde momak prvo izađi iz aute, jer u kuću imam dobre orahovice, a onda ćemo vidjeti da li ti ja mogu šta pomoći." - dobaci ona meni, i nisam imao izbora. Đuka Marjanović, gledala je zainteresirano u moj zemljovid raširen na stolu i rekla mi kako je najbolje da navratim večeras kad se budem vraćao s druge strane rijeke. Onda će joj kući biti i suprug Nikola koji je sada

u vinogradu, a on mnogo više od nje zna o špiljama u kanjonu. Zahvalio sam joj i krenuo dalje.

Preko Knina brzo stižem u selo Očestovo. Penjem se na Tanjginu glavicu. Od neke starice doznajem da se špilja preko ševara zove "Pećina kraj Crvenog kuka." Silazak do nje je jako strm i opasan. Ispod mene je još jedna prekrasna panorama rijeke i kanjona. Na ulazu u špiljicu primjećujem hrpe izmeta od čagljeva. Brzo crtam tu zvjerinju jazbinu, pa se spuštam do pruge, a onda stazom s lakoćom izlazim ponovo na gornji rub kanjona. Shvatio sam da sam se s tom stazom trebao i spustiti do špilje. Puno je lakše i jednostavnije.

Negdje ispod zaseoka Perića i Lošića crtam špilju koju sam cijelo vrijeme istraživanja gledao sa Zelića puta, s one srane Krke. Izgledala mi je kao ogromni vrtložni lonac pa nije isključeno da je nastala u davnoj hidrogeološkoj prošlosti kao rezultat jakog erozijsko djelovanja turbulentnih voda. Objekt je u potpunosti nastao u kompaktnoj stijeni. Osjetio sam olakšanje jer se rad na terenu napokon primakao kraju. Jedino mi je bilo žao što to prelijepo sunčano popodne u kanjonu Krke nisam imao sa kime podijeliti.

Prolazim kroz polupusti zaseok Periće. Znam da u njemu živi samo dvoje samaca. Primjećujem stariju ženu u dvorištu ispred kuće. Upitah je da li mi može reći kako se zove ona špilja u kojoj sam maloprije bio. - "Šta je to špilja?" - upita me. - "Pećina" - odgovorih. - "A, pećina, sreće mi ne znam, nema ti ona nikakvo ime"

Lovci rekli da je od jazavca

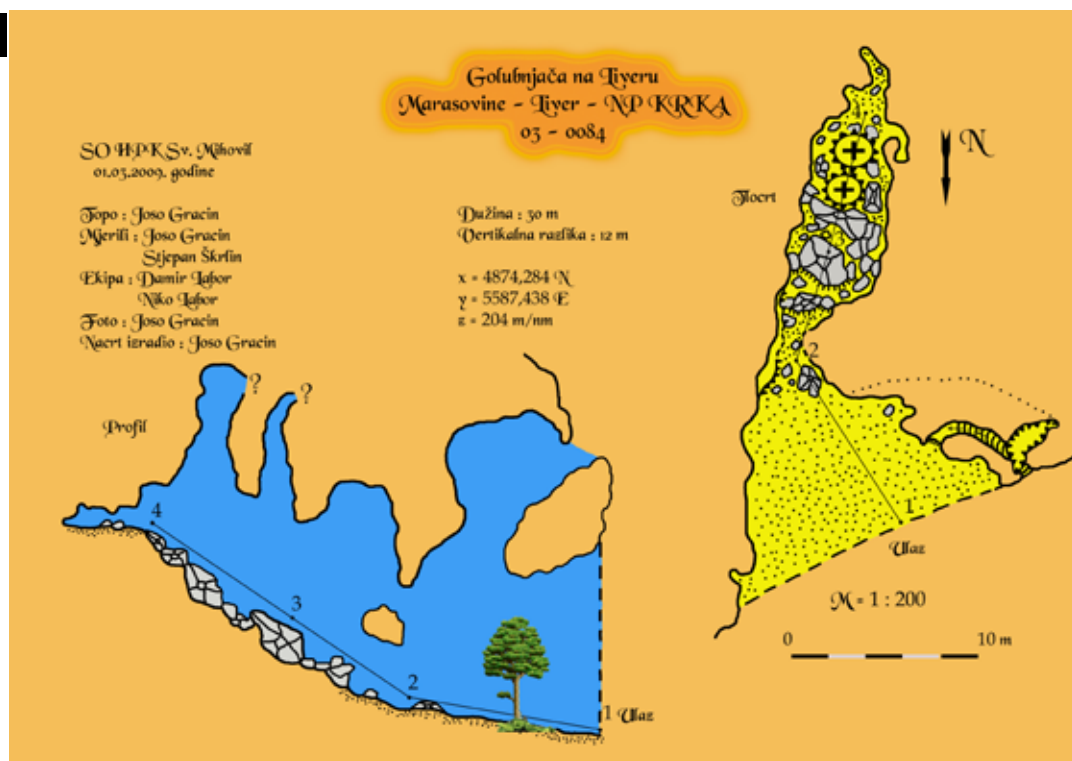
- odgovori žena. Upitam je - "Jeste li vi možda Manda Perić?" Kod sebe sam imao stari članak iz Jutarnjeg lista, iz ožujka 2007. godine. U prilogu novinara Željka Huljeva, pod naslovom "U kanjonu živjela 774 dana dok nije čula da je rat gotov", pisalo je:

"Baka komandosica nakon deset godina prekinula zavjet šutnje. Bez mesa i kruha Manda Perić, koja danas ima 83 godine, hranila se divljim radičem i lukom, starim kukuruzom, kupinama, šparogama i gljivama. Ljeti je spavala na otvorenom, a zimi se sklanjala u pećine."

Na te moje riječi Manda se trgnula. Primijetio sam da izgleda zdravo i vitalno. Nitko joj ne bi dao 85 godina. Izgledala je gotovo 15, čak i 20 godina mlađe. Život u divljini i potpuno prirodno bilje koje je jela obnovili su joj duh i tijelo. Primijeti sam da nije raspoložena za moja daljnja pitanja i priču, pa sam je pozdravio i krenuo dalje.

Po mraku sam ponovo ušao u Marjanović torove. Kucam na vrata jedine kuće u kojoj gori svijetlo. Unutra Đuka i muž joj Nikola, sjede u

toplini doma i gledaju TV program. Đuka me je ponudila vrućom juhom od domaćeg mesa. Oboje su odnedavno u mirovini pa su se vratili živjeti na selo. Nikola je radio u kninskom Tviku, a Đuka je bila učiteljica. Nikola mi priča o dječaku koji je 1981. pao niz visoku stijenu Mišurinog kuka. Kad su ga našli, u ruci je čvrstim stiskom još uvijek držao otrgnutu granu. Po Nikolinih riječima jedan kanal špilje u kuku pruža se daleko u podzemlje, a na njemu postoji i jedna jama. Nazivaju je Hajdučkom. Pozdravljam se sa tim gostoljubivim ljudima i obećavam im da ću ih ponovo posjetiti. Vraćam se u Matase. Ulazim kod "familije", gotovo kao da ulazim u svoju vlastitu kuću. Jasna je rekla Josipu: "Donesi one pancete i pečenice da narižem Josi, sigurno je gladan!" Nikada neću zaboraviti njihovu dobrotu. Za njih sam bio stranac, a primili su me ka da me znaju godinama. Vrata njihove male tople kuhinje bila su za mene uvijek otvorena, a svaki puta su me dočekivali s dobrodošlicom i u svom skromnom domu nudili mi ono najbolje što su imali. Malo je danas takvih ljudi kao što

Nacrt špilje Golubnjače na Liveru

je porodica Paje Barišića iz Matasa. Bila je to zaboravljena dobrota koju sam ponovo doživio tu u tom malom prominskom selu nad kanjonom Krke.

13. ožujka, petak. Kažu lud i opasan dan. Srećom oprezan jesam, ali praznovjeren baš i nisam. Ovo je moj posljednji istraživački dan u gornjem toku Krke. Crtam Gubavu pećinu između Zelića i Matasa, zadnju među planiranim. Ime je dobro opisuje. Iznad glave mi poput guba vise veliki kameni blokovi prijeteći da me svakog trenutka poklope. Crtam uz najveći oprez i tišinu, jer ako krenu nemam gdje pobjeći, a nitko ne zna gdje se nalazim. Prošlo bi jako puno vremena dok bi me netko pronašao.

Obavljam posao do kraja i zadovoljno pakiram opremu. Penjem se s ruksakom uz kanjon uživajući u popodnevnom suncu i razmišljajući koliko je vremena prošlo od one noći kad sam kampirao u snijegu nad Vošama. Sada biljke samo što nisu propupale, a ja postao lagan poput vjetra. Život u prirodi, stalno kretanje kroz kanjon i lagani obroci učinili su da sam se osjećao kao preporođen. Pozdravljam se sa Zalom i sa "familijom". Josip, Pajo, Jasna, Majda i mali Kiki, pružili su mi dobrotu za koju sam mislio da više ne postoji. Puno im hvala na svemu. Nikada neću zaboraviti svoju "familiju".

Dok mi Willie Nelson miluje dušu pjesmama "Over the rainbow" i "Let it be me" napuštam draga prominska sela i gornji tok rijeke Krke.

OPĆENITO O SPELEOLOŠKOM I STRAŽIVANJU U GORNJEM TOKU RIJEKE KRKE, ODNOSNO SJEVERNOM DIJELU NP KRKA

- Ovo je bilo prvo speleološko istraživanje u ovom sjevernom dijelu NP Krka.
- Istraživalo se u vremenu od 20. veljače do 13. ožujka 2009. god.
- Topografski je snimljeno i istraženo 9 horizontalnih speleoloških objekata:

1. "Golubnjača na Liveru" – 30 m
2. "Jazavica na Liveru" – 10 m
3. "Špilja sa zidom na Liveru" – 14 m
4. Polušpilja "Velika pećina ispod Matasa" (širina ulaza 26 m)
5. "Dukina pećina" – 12 m
6. "Todorčeva pećina" – 10 m
7. "Pećina kraj Crvenog kuka" -6 m
8. "Špilja nad Gradelinama" – 5 m
9. "Gubava pećina" – 9 m

- Radi se o manjim speleološkim objektima s vertikalnim razlikama i jednoj većoj polušpilji.

- Na terenu je pronađeno još 15-tak speleoloških objekata koji za sada nisu topografski snimljeni niti se u njih ulazilo. U neistražene objekte "Špilja u Poledačkoj gredi", "Špilja u Tanjginom kuku", "Špilja U Mišurinom kuku", "Pećina u Dragi" nije moguće ući bez kompletne speleološke opreme. Ulazi u prve tri nalaze se na nepristupačnim vertikalama, dok se unutar "Pećine u Dragi" nekoliko metara od ulaza nalazi jedan vertikalni kanal, tako da sva četiri objekta imaju neku perspektivu da budu duži od do sada istraženih speleo-objekata u ovom dijelu parka.

- Za svih 9 istraženih objekata izrađeni su digitalni nacrti u programu Photoshop

- Pri istraživanju ovih novih 9 speleoloških objekata nisu korištene karabitska rasvjeta ni tehnička oprema za savladavanje podzemnih prostora jer se radilo o malim jednostavnim objektima bez vertikalnog pružanja kanala i uglavnom osvijetljenim vanjskim svjetlom.

Naravno, i ove godine između Božića i Nove Godine krenuli smo osvojiti Dinaru. Popeti se na najvišu točku u Hrvatskoj oduvijek je bila poslastica. Penjemo se tijekom cijele godine, u svim godišnjim dobima i vremenskim uvjetima. Nema tu nekog uobičajenog ritma ili pravila, osim ovog uspona u blagdanskim ozračju kojeg već godinama tracionalno prakticiramo. U hladno zimsko jutro oko 6 sati, ispred bazena u Crnici okupljaju se draga lica. Na pustom parkiralištu u mraku bruji naš oronuli Mercedes. Zagrijava se za još jedno putovanje. Mate za volanom očekujući ostale kratki vrijeme čitajući „jutarnju“ Slobodnu. Iz raznih pravaca pristižu odlučni penjači. Dolaze auti jedan za drugim, otvaraju se prtljažnici, vade se ruksaci i bacaju na hrpu u kombi. Nekolicina pristiže pješke iz Doca. Izranjaju iz tamnih borića uz more i pridružuju nam se. Vrlo brzo skupila se velika grupa planinara. Par dana prije na sastanku prijavilo se tek nas 10-ak koji će ići na uspon a sada nas je već preko 20. Svi smo veseli i jedva čekamo krenuti. Dok se prave planovi tko će gdje sjesti, dolaze još neki, i sad nas je 28 - što je preveliki broj putnika za

naš rastreseni kombi. Naguravamo se koliko možemo dok ostali sjedaju u svoje aute i krećemo.

Dok se noć pretvara u svitanje jurimo iz grada preko Tromilje, Konjevrata i Drniša za Knin. Uobičajeno između siceva kruži jutarnja orahovica za dobar dan koji je pred nama. Već se razdanilo kad smo stigli u Zvonimirov grad. Hladno je i pusto. Nama to ne smeta jer opet imamo sve što nam treba u tom trenutku. Jednu pekaru i jedan kafić. Svi smo nahrupili unutra i malu pekaru učinili još manjom. Najzanimljivije od svega je to što je jedan zid u ogledalu pa izgleda da nas je duplo više. A i prodavačice su 4 i svaki put iznova to me razveseli. Kupujemo topli kruh, krafne i najbolji burek kojeg sam imao čast probati. Neki su već u kafiću na kavi. Sve to će mo brzo obaviti jer planina zove. Gledamo je u daljini i procjenujemo kakvi nas vremenski uvjeti očekuju. Zadnje dvije godine imali smo idealne uvjete, penjali smo se u kratkim rukavima po sunčanom vremenu bez vjetra i na vrhu uživali sat vremena. Čini nam se da će i ovaj put biti tako, ali svjesni smo da je teško očekivati tako nešto tri godine za redom. Dinara je okupana jutarnjim suncem. Gornja po-

lovica je zastrta bijelim pokrivačem, a sam vrh je u pamučnim oblacima. Nadamo se da su oni samo jutarnja magla i da će se do podne kada budemo na vrhu razići. Opet se trpamo u aute jer treba poći... Hitamo cestom prema Kijevu i na pola puta skrećemo na makadam. Polako vijugamo kroz izlokane ceste. Pretrpani kombi se ljulja kao stari brod na uzburkanom moru. Moja kamera neumorno zuji i bilježi svaki zanimljiv trenutak oko nas. Ubrzo nakon 15-ak minuta stižemo

do kraja nazovimo je ceste. Kombi je ispustio svoje zadnje brrrrm –brrrrm i kao u pjesmi Crvene Jabuke iz auspuha „ kolut plavog dima „. Kao da je izustio sebi u brk „, e sad ću se odmoriti par sati „. Vožnja je gotova: otvaraju se zadnja vrata iz kojih kao iz prezrelog šipka zrna, ispadaju raznobojni ruksaci i gojzerice.

Užurbano se pripremamo. Svi pogledavamo iznad sebe u vrhunce koji nas mame. Želja je velika da se što prije krene. Nakon par minuta polako se formira kolona i krećemo. Sunčano je jutro sa malo vjetra. Temperatura je oko nule. Kolona se brzo razvlači i gubimo se između niskih stabala u podnožju. Nema snijega i dobro napredujemo. Neki ubrzo plaćaju danak neiskustvu i zaustavljaju se iz bizarnog razloga. U srcu zime, na najvišoj planini njima je vruće i moraju svući ponešto od odjeće. Polako uspinjući se temperatura pada. Prolazimo kroz visoku šumu u čijim krošnjama je dosta zaleđenih grana. Vjetar otkida sitne kristale i baca nam ih u lice. Sada je dobro imati potkapu i skijaške ‘očale. Temperatura je ispod nule i bliži se minus 4. Neki su već jako zaostali, ali ne posustaju. Lagano ipak napreduju. Izlazimo iz šume i preko jednog hrbata dolazimo na голу kosinu pokrivenu zaleđenim snijegom. Vjetar je puno jači, a tlo ispod nogu postaje klizavo. Odluka pada da se stavljaju dereze jer bez njih sve postaje puno rizičnije. Na ovom mjestu otklizati niz brdo u kamenja i stabla ispod nas bilo bi jako bolno i opasno. Zaklanjamo se iza jedne litiče i opremamo za dalje. Postavljanje dereza treba vježbati kod kuće u toplom jer ovdje za to nemaš puno vremena. Jako je hladno, vjetar jako puše, a sa torbom na leđima na zaleđenoj kosoj podlogi to nije jednostavno. Treba to što prije obaviti jer tijelo se brzo hladi. Najspretniji već polaze dalje. Već je 6 ispod nule. Ulazimo u maglu pri vrhu.

Kroz usjek do vrha

Ipak se nisu ostvarile naše želje da ona nestane dok se mi popnemo. Gledam iznad sebe u te vlažne oblake koji prebacivši se preko vrha kao slapovi padaju niz strminu pravo nama u susret. Pred nama je najzahtjevniji dio uspona. Snijeg je tu najdublji. Dosta je zaleđenih ploha a već smo i umorni. Skoro tri sata uspinjemo se uz brdo. Osvrćem se i u daljini vidim sitne točkice crvenih jaketa koje gmižu prema gore. Temperatura pada svakih 20-ak minuta uspona i sad je oko minus 8.

Kroz sivu maglu grabimo dalje. Vidljivost je slaba, ali već napamet znamo put. Krov domovine je blizu. Prolazimo kroz zadnji usjek i izlazimo na čistu uzbrdicu. Da je vidljivost bolja odavde bi se naš cilj već vidio, ali ovaj put ipak ne. Polako napredujemo po zaleđenom tlu. Vjetar šiba bez milosti. Gledam na sat pokazuje minus 10 što se uz ovaj vjetar sigurno može računati za duplo. Baca me sa nogu, kapuljača se tresu ali ne odustajem. Znam da su sad oni najbolji trenutci za snimanje. Vadim kameru jer se držim pravila kojeg sam iskustvom sam skovao, ako želiš snimke koji vrijede onda ćeš više snimati što su teži uvjeti’. Bubamaru na maslačku suncem okupane livade može snimiti skoro svatko. Ali za ovo ipak treba puno više truda. Pokušavam ispruženom rukom hvatati sebe u kadru dok se krećem. Izgleda da mi to donekle i uspeva. Sitnim koracima se

pomičem uz brdo. Vjetar me šiba svom snagom a ruksak na leđima kao da želi nazad. Rukavi na jaketi lamataju kao dvije zastava. Čini mi se kao da stotine mahnitih vragova pokušava ogoliti moje tijelo i strgnuti sve što imam na sebi.. Pognete glave podižem pogled i vidim u magli sam vrh stotinjak metara ispred. Oni najbrži su već gore. Sitne siluete na vrhu likuju podignutih ruku. Uspjeli su..... i ja ću biti sa njima za pet minuta.

Korak po korak dolazim i ja. Ponovo na krovu domovine. Osjećaj je odličan kao i uvijek. Trud se isplatio. Polovica nas je već na vrhu. Iz dubine proviruju ostali. Svi su iznemogli ali i uporni da ostvare svoj cilj. Vade se aparati, pucaju slike na sve strane. Naguravamo se na hrpu za zajedničku fotku. Bura i dalje bez milosti mlati po nama i vidim moramo brzo nazad. Teško je tu izdržati više od 10 minuta ovako vruć od penjanja. Cupkamo u mjestu, gledamo se. Žao nam je već ići ali nemamo previše izbora. Još poneka sličica, gutljaj domaće žestice i put pod noge. U povratku susrećemo one najsporije ali ispada da su bili i najuporniji. Penju se i dalje. Skoro su stigli i neće sad odustat. Opet se razvlači kolona niz brdo. Istim putem po starim tragovima vraćamo se. Glad je velika i žurimo svi, svako u svom diru što prije do auta. Kažu da svaki put u povratku izgleda kra-

ći, ali meni se u planini uvijek čini obrnuto. Nikako da stignemo. Zbog nizbrdice i dužeg koraka opet isti problemi. Prsti na nogama trpe veliki pritisak i nije ugodan osjećaj. Stara planinarska boljka.

Vidim negdje daleko na livadi, bijeli se kombi, čini mi se da je na dohvat ruke ali do njega nikako stići. Hvatamo neke prečice kroz grmlje, lomimo grane i kao horda veprova konačno stižemo. Sada se dobro zna što slijedi. Odmah se raspoređujemo po zadatcima. Ja dovlačim nekoliko velikih kamenja i pravim ognjište na tlu, moj planinarski kum Stipe nosi hrpu suhih drva. Ostali prave ražnjiće i bacaju sve iz ruksaka po livadi. Za tili čas već pucketa vatra koja život znači. Na grančice se nabija panceta i kobasice svih vrsta. U trenutku ispiracije i razdraganosti na vatri se okreću komadi kruha, sir, a vidim ima tu i limuna. Našoj mašti kraja nema. Od ponude pića mogao bi izdvojiti četiri vrste vina, tri pive, nešto sokova, čaj, kava i žestica koja je platila danak na usponu i sada se može naći samo u tragovima. Koliko nam je bilo lipo na vrhu toliko nam je i sada. Dolaze i oni zadnji i svi se okupljamo oko ognja. Umorni i sretni djelimo sve što smo ponijeli. Ništa se ne vraća kući. Dan je na izmaku, sunce je nisko i uskoro će mrak. Dok se vidi, trebalo bi prikupiti sve te stvari oko nas. Naravno da ne smije ostati ni papirića. Polako se pakiramo, vatrića umire ispod par kamenja. Javio se i uspavani kombi, brrrrrrrrrrm brrrrrrrrrrrrm, koji nas kao trojanski konj guta u sebe. I po ko zna koji put ostavljamo Dinaru iza leđa da spava u hladnoj zimskoj noći. Odlazimo da bi se opet mogli vratiti, to je sigurno kao to da će sutra svanuti novi dan. Mirno spavaj kraljice.....tvoji Mihovilci.

Na krovu domovine

Natura 2000 - Špilja Mandalina i Škarin Samograd

Teo Barišić

Europska unija (EU) je 2001. godine postavila ambiciozan cilj zaustavljanja gubitka biološke raznolikosti u Europi do 2010. godine. To je postignuto ustanovljavanjem mreže područja za zaštitu prirode diljem EU. Cilj mreže je osigurati dugoročni opstanak europskih najvrjednijih i najugroženijih vrsta i staništa. Zahvaljujući zadivljujućem bogatstvu i raznolikosti divljih vrsta te posebno velikom broju biljnih vrsta, Hrvatska je jedna od triju europskih zemalja s najvećom biljnom raznolikošću. Rijetki sisavci, među kojima se ističu ris, vuk i medvjed; brojni gmazovi i vodozemci; bogatstvo podzemne kopnene i vodene faune, više od 65 posto svih poznatih vrsta riba u Sredozemlju, te više od 230 vrsta ptica, gotovo polovina svih ptica u Europi, obitavaju u Hrvatskoj. Upravo je zato hrvatska kockica veoma važna i dobro došla u europsku slagalicu ekološke mreže Natura 2000. Hrvatska je kao zemlja članica odgovorna za pravilno upravljanje područjima mreže Natura 2000 u svojoj zemlji, a područjima upravljaju nadležna tijela za zaštitu prirode. S obzirom da su mnoga područja u privatnom vlasništvu ili ih se koristi za razne gospodarske aktivnosti, jedna od ključnih uloga nadležnih tijela za zaštitu prirode je suradnja s

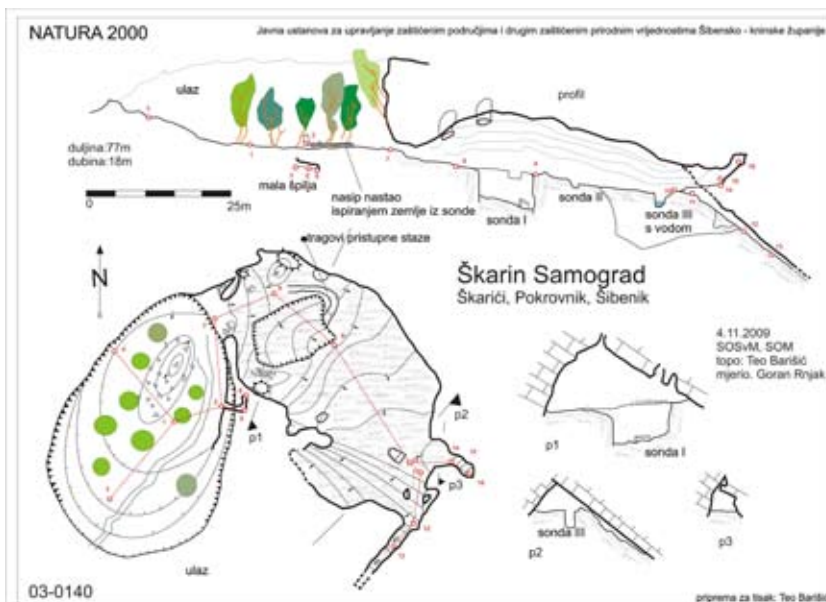
drugim nadležnim tijelima, volonterskim organizacijama, lokalnim ili nacionalnim dobrotvornim udrugama i privatnim vlasnicima zemljišta, pri određivanju načina upravljanja tim područjima.

Upravo iz ovih razloga Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima na području šibensko – kninske županije je speleologe SO HPK Svetog Mihovila uključila u izvođenje projekta Istraživanja Natura speleoloških lokaliteta na području naše županije, a izvan područja nacionalnih parkova. Speleolozi su zaduženi za pronalaženje najboljeg prilaza do nekih objekata, za topografsko i fotografsko snimanje, vršenje uvida u moguću fizičku zaštitu nekih od njih te za utvrđivanje stanja u objektima i prikupljanje podataka iz literature. Izvođenje projekta je u tijeku tako da će o njemu biti još riječi u nekom od narednih brojeva Helop-a.

Škarin Samograd

Špilja Škarin Samograd se kao što joj i ime kaže nalazi u blizini zaseoka Škarići kraj Pokrovnika. Ulaz u Špilju je u sjevernom rubu vrtače dimenzija 40x30m, dubine 10m u koju se može ući jedino s južne strane. Vrtača je puna guste vegetacije, a pred ulazom se nalazi oveća hrpa

kamenja koje je tu doneseno iz špilje prilikom arheoloških iskapanja i kasnije isprano kišom. Ulaz je dimenzija 4x1,6m. Špilja je zapravo velika dvorana veličine 50x25m sa ravnim dnom koje se pomalo spušta u smjeru jugoistoka. Strop je zvonastog oblika ili bolje rečeno niske peke i na sredini dvorane se uzdiže jedanaest metara iznad dna. U

južnom dijelu špilje se nalazi široki nastavak pod kosim slojem čija visina varira od 1m do dijelova koji su neprolazni za čovjeka. Taj dio se spušta prema jugozapadu i možda bi se kopanjem u dno moglo proći negdje dalje u nastavak objekta.

Unutar špilje odmah blizu ulaza se nalazi prva arheološka sonda dubine 5 i dimenzija 13x10m. Dalje na sredini uz desni rub i pri kraju špilje nalaze se manje sonde dimenzija 1,5x1m od kojih je prva plitka nekih 0,5, a druga ima 2m dubine i na njezinom dnu se skuplja voda barem 30-tak cm visine. U zvonastom stropu se svugdje po špilji nalaze vertikalni kamini. Sigovine ima uglavnom po stropu i bokovima jer je sipko dno neprikladno za njihov nastanak.

U ekološkoj mreži Natura 2000 špilja je zavedena pod šifrom HR2000132, a kao poseban razlog zaštite navedeni su šišmiši. Tijekom ljeta u špilji boravi velika kolonija šišmiša kojoj u zadnjih 9 godina nije previše varirao broj (1500-2000, Hamidović) i tri vrste u miješanim kolonijama što ju čini trećom špiljom po brojčanoj populaciji šišmiša u županiji.

Špilja Škarin Samograd je daleko poznatija arheolozima jer su u njoj vršena iskapanja još 50-tih godina prošloga stoljeća. Od arheologa koji su bili na ovim iskopavanjima ističe se Ivan Marović, a materijal je pohranjen u arheološkom

muzeju u Splitu. U dubokom talogu špiljskog blata i guana pronađene su brojni ostaci keramike cetinske kulture. Jedino je iz ove špilje bilo dovoljno predmeta da bi se utvrdila sva tri stadija cetinske kulture koja obuhvaća uglavnom rano brončano doba. Iz komentara brojnih arheologa koji su posjetili ovo nalazište stječe se dojam da su iskapanja vršena prebrzo bez dovoljno prosijavanja pa se keramike može naći na hrpama kamenja van špilje. Usput smo doznali zanimljivu priču da su ljudi koji su vršili iskapanja guano iz špilje koristili za gnojenje vinograda, no da su ga stavljali previše i da se vinova loza posušila od jačine. Arheološka istraživanja bi se trebala nastaviti vrlo skoro.

O Škarinom Samogradu piše M.Malez 1960-te u časopisu Krš Jugoslavije u članku o dvije značajne pećine u šibenskoj okolici, pa pretpostavljam da je špilja speleološki istražena i topografski snimljena. Kako nisam vidio članak, Goran Rnjak i ja smo u par sati topografski snimili špilju i vrtaču ispred nje posebice radi uskih dijelova na kraju špilje u koje smo se zavlčili i pokušali pronaći nastavak.

Špilja Mandalina

Špilja Mandalina je vrlo poznata većini građana Šibenika. Od samih mještana prigradskog naselja Mandaline na istoimenom poluotoku smo upozoreni da oni špilju nazivaju jednostavno Pećina i da se cijeli taj predio po njoj naziva Pećine. Ulaz u špilju je na prostoru negdašnje kasarne JNA, kasnije vojarnje HV „Bribirski knezovi“ tako da je zbog žičane ograde, naoružanih stražara, i potrebne papirologije za ulazak špilja vrlo malo posjećena od strane građana, pa čak i speleologa, dok se po natpisima i potpisima na kraju špilje vidi da su je vrlo često posjećivali vojnici. Na ulazu u špilju je

Škarin Samograd

betonom izgrađena neka vrsta amfiteatra u kojem su vojnici u ugodnom ambijentu i hladu drveća mogli pratiti obuku predavača. Slijedi široki ulaz pregrađen žičanom ogradom i vratima gdje se sa nekoliko betonskih stuba ulazi u unutrašnjost špilje. Odmah na početku na nasipu pred podzemnim jezerom nalazi se cijev i pumpa sa hidroforom kojim se voda pumpa iz špilje za potrebe instalacija u krugu vojarnje. Od tog mjesta počinje jezero koje se proteže do kraja špilje. Na mjestima je prekinuto nakupinama kamenih blokova i svugdje su vidljivi pokušaji da se ubacivanjem blokova načini staza preko plitkog jezera tako da u špilji ima i ostataka od željeznih pragova kojima je premoštavan prolaz između blokova. Širina kanala varira od 20m od ulaza do 7,5m a visina od 6 do 2 metra. Špiljski kanal se pruža pravocrtno u smjeru sjeverozapada i duljine je 124m. Špilja je u popisu špiljskih lokaliteta Natura 2000 registrirana pod šifrom HR 3000321 sa posebnim naglaskom na zaštitu staništa 8330 – preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje. Mandalinska špilja spada u anihalina špilje što znači da se radi o speleološkom objektu s vodom koji ima ekološka obilježja podzemnih staništa (relativni nedostatak hrane i tama) i u kojem je različit stupanj utjecaja mora (sastav faune, slanost vode). Bočate vode često su dom brojnih endemskih svojti tako su neki zabilježeni i u Mandalini. Posljednjih godina Uprava NP Krka je pokrenula intenzivnija biospeleološka istraživanja na području oko rijeke Krke pa je u njih uključeno i prikupljanje kopnenih i vodenih troglobionata u špilji Mandalini gdje obitavaju endemi dinarida rakušci *Hadzia fragilis* (Stoch, 1986) i *Niphargus heberei* (Kralj 2001) te jednakonožni rak *Buddeluundiella cataractae* Osim

vodenog staništa špilja Mandalina je poznata i po povremenoj većoj populaciji šišmiša (oko 600). Posebno je zanimljiva činjenica da je 1959-te godine naša poznata biologinja B. Đulić u špilji registrirala Meheljeva potkovnjaka (*Rh. mehelyi*) koji se danas smatra regionalno izumrlom vrstom.

I ovu špilju smo u nedostatku nacрта topografski snimili.

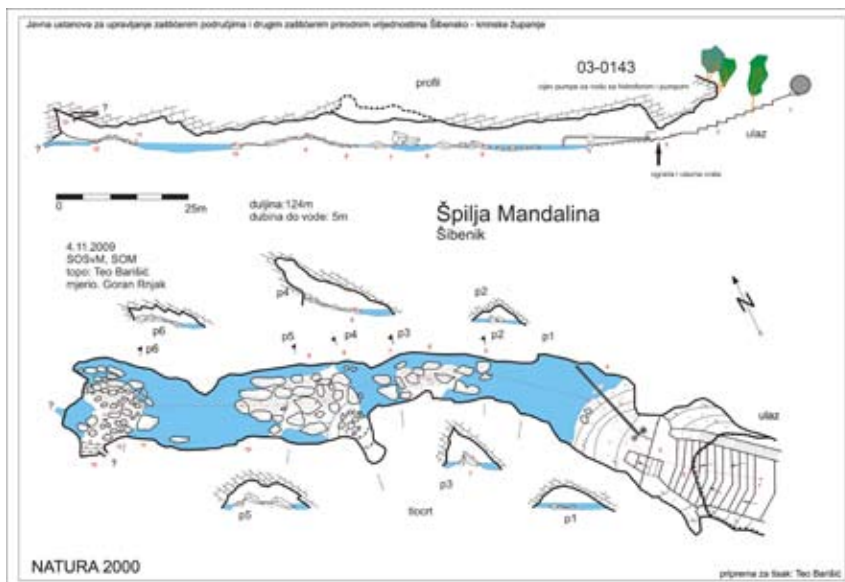
Literatura:

Bedek J., Hamidović D., Jalžić B., Lukić M., Ozimec R., Slapnik R. (2005): Biospeleološka istraživanja NP Krka, Hrvatsko biospeleološko društvo, 92 str.

Hamidović D. (2008) Zaštita dugonogog šišmiša, za zaštitu krškog staništa u Hrvatskoj, završno izvješće, Hrvatsko biospeleološko društvo

Gottstein Matočec S., Ozimec R., Jalžić B., Kerovec M., Bakran-Petricioli T. (2002), Raznolikost i ugroženost podzemne faune Hrvatske, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja Republike Hrvatske

Nikšić P. (2006): Škarin Samograd, seminarski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za arheologiju

Bojinac

Vinko Karadžole

Za vikend se planirao izlet na Poštak ili Bojinac ovisno o vremenu. Bude li kiše idemo na Poštak a Bojinac smo ostavili za suho zbog penjanja na stijene Bojinog Vrh (1110m). Odlučili smo se za nedjelju, 07.prosinca jer su zvali vedro i sunčano te slabu do umjerenu buru. Mate me pokupio kod trafostanice u 0705. U kombiju su Sandra, te sestre Marica i Antonija. Dalje idemo na Vidike gdje dolazi Marijana. Na Meterizama kupimo Florijana. Iduća stacija su Stankovci i tu u kombi ulazi Adrijan. Negdje između Stankovaca i Benkovca Mate govori da motor ne radi kako treba, ne vuče na uzbrdici a i zvuk je drugačiji. Izgleda da ćemo morati stati i pogledati da vidimo što nije u redu. Stajemo na Masleničkom mostu. Skidamo poklopac i odmah nam je sve jasno, cijev goriva na jednom cilindru pušta, dobro da se nije šta zapalilo. Otvaramo kutiju sa alatom i rezervnim dijelovima i nalazimo dvije cijevi. Stavljamo jednu i palimo makinu, opet isto i ova rezervna je neispravna. Sad nam je ostala jedna i, nadamo se da je ova u redu inače ništa od Bojinca.

Mate pali motor, gledamo u cijev ka u Boga. Dobro je, ova nije probušena i mi oko 9 sati

nastavljamo dalje prema Velebitu. U Starigradu kod putokaza za Veliko Rujno skrećemo desno s magistrale i uskom asfaltiranom cestom, koju je sagradila ekipa Ljube Česića Rojsa, polako se penjemo prema Bojincu. Uzbrdica je, vozimo u prvoj i drugoj brzini, na nekim mjestima je asfalt zamijenjen betonom zbog velikog nagiba. Motor se ugrijao, blizu 100 stupnjeva je, ali eto nas na kraju ceste.

Tu na parkiralištu ostavljamo kombi i odmah krećemo stazom prema Bojincu. Moram reći da mi se Bojin Vrh činio na oko bliže nego što je u stvarnosti. Dolazimo do prvog skretanja lijevo za Bojinac a desno se staza odvaja prema Velikom Rujnu.

Nedugo zatim dolazimo na mjesto gdje se spaja staza iz Milovaca. Prva stijena koju ostavljamo po lijevoj strani je Žilbati kuk. Već na tom prvom usponu ekipa se odvaja na dvije skupine. U prvoj su teta, Adrijan, Mate i Marica. Marijana, Florijan Antonija i ja smo u drugoj, dajemo sve od sebe da distanca ne bude velika ali ko može uhvatiti Matu kad on drži tempo. Žena me nagovorila da ponesem foto aparat pa moram stajati i napraviti koju sliku.

Nakon prijevoja su Milovačke Krčevine i tu nas čeka brža i spremnija skupina. Čujemo glasove iz pravca „Praga“ i ubrzo se pojavljuju dva Zadrana s kojima nastavljamo dalje. Zaboravio sam reći da je vrijeme bilo super, sunčano i skoro bez vjetrova tako da su neki bili u kratkim rukavima. Slijedi novi uspon nakon kojeg se vide stijene Jaginog Kuka i u pozadini Bojin Kuk. Spuštamo

do vrha nam je trebalo nešto manje od dva sata. Počinjemo se spuštati, ovaj put idemo drugom stazom, onom dužom. Ta staza ide sjevernom stranom Bojinog Kuka, pa je na nekim mjestima mokro i sklizavo. Ovaj strmi dio silaska ne traje dugo pa ubrzo produžujemo korak i za 40-tak minuta dolazimo u Marasoviće i kod crkve Gospe od Rujna marendajemo.

Jedemo uz glazbu Thomsona koja se čuje iz jedne od kuća. Nakon pola sata nastavljamo dalje prema

Velikom Vaganču. To mi je bio najteži dio puta jer su me koljena počela žuljati po nizbrdici. Zadnjih dvadesetak minuta se stanje popravilo kad sam se malo ugrijao. Ponovno smo se razdvojili na dvije ekipe samo što je s nama sada teta umjesto Antonije. Na parking dolazimo za sat vremena, ukrcavamo se u naš kombi i krećemo prema Šibeniku. Stajemo u Stankovcima na piću i pozdravljamo Adrijana. U Šibenik stižemo po zalasku sunca.

se prema Jaginom Kuku slikajemo ga i nastavljamo dalje. Ekipa se ponovno sastaje u podnožju stijena Bojinog Kuka. Kratki predah kao stvoreno za napraviti par fotografija i uživati u pogledu. E, tu počinju stijene, spremam štapove u ruksak i Adrijan kreće prvi. Zadnji je Mate, za pomoć ako nekom bude trebalo. Penjemo se do prijevoja gdje se staza račva, lijevo je duži ali lakši uspon do vrha, a desno je brži, strmiji put do vrha. Biramo brži jer vrijeme je idealno a i čelična sajla je nedavno postavljena za pomoć pri penjanju. Raspored držimo isti Adrijan prvi i Mate zadnji.

Put do vrha po ovakvom vremenu i uz pomoć sajli nije bio težak pa smo ubrzo svi na vrhu. Tu je kratki predah, fotografiranje i normalno, uživanje u pogledu. Vidljivost je odlična kao i uvijek poslije kiše. Bura na vrhu puše ali ništa strašno. Dogovorimo se oko marende, najbolje da marendamo dolje u Velikom Rujnu. Od Velikom Vaganča

Možda ova „pričica“ starim iskusnim planinarima i neće bit tako zanimljiva, ali meni je to trebao biti prvi pravi planinarski izlet i vjerovatno će ostati zauvijek urezan u moje sjećanje.

Plan je bio pohod na Sveto Brdo „Tragom zbjega lovinačkog kraja 1991.-trasom kojom je oko tisuću stanovnika Lovinca, Cerja, Svetog Roka i Ričica moralo u zbjeg preko bespuća Velebita, dakle pohod bi osim „čistog planinarenja“ trebao imati i mnogo dublji smisao.

Unatoč ne baš krasnoj vremenskoj prognozi, rano jutro (nije baš pola šest) sakupilo se 12 entuzijasta po dogovoru na parkingu ispred kluba, pokrčali po autima i krenuli Dalmatinom put Like-odredište- Društveni dom u Svetom Roku. Neki su već ranom zorom ogladnjeli i u auti marendali tople sendviče i pokoji slatkiš. Vrijeme savršeno do ulaska u tunel Sv. Roka. Al izlazak direktno u kišnu zavjesu. Razočarenje na licima, ali nada u srcima-možda ipak stane padati!

Pa dobro, pričekat ćemo, popit ćemo kavicu, poneko i rakijicu , pa bumo vidjeli. Nalazimo se sa ostatkom ekipe u lokalnoj birtiji, svi takooooo željni kave, kad ono-nema struje! Nema onda ni kave, a ni kafe! Eh, stvarno smo pegule. Možda je to zbog toga što su mene povelili -pitam ih? Odgovore (rađe pitajte njih :-) .

U birtiji su neki i presvlačeći u topliju robu ostavljali kratke gaće po zahodima!

Odlazimo do društvenog doma odakle je pohod trebao krenuti. Stotinjak pokislih planinara pogleda uprtih u nebo navijaju da Sunce ipak potjera

kišu. Srce mi je veliko, ali veće je šarenilo kabanica, kišobrana..... mislim se -nije to to!

A onda naš dragi predsjednik Mate zajedno s ekipom isto to i izgovara- „Ljudi nije to to! Ovo neće tako brzo prestat padat, bit ćemo mokri od kiše, bura će nas oladit, pogleda odozgor neće biti... , ajmo mi lipo na našu Orlovaču!“ , a Bore dodaje: „E, i poidemo ko je šta ponija kupimo još dva kila pečene prasetine i lipo ne dopustimo da nam propadne dan!“ .

Naravno, svi jednoglasno prihvatite!

Pokret, natrag istim putem u suprotnom smjeru! Dalmaciju vraćamo Ti se! Ovaj put je izlazak iz Sv.Roka bio sunčan! Dogovor da se nađemo kod Mate u Protegićima na rakijici (izvrсна orahovača i ugodan razgovor sa jako dragom bakom) i put pod noge! Eh, ovaj put je to to! Tome sam se strašno radovala! Ipak ću se penjati! Možda i bolje za prvi put kraćom rutom da ne iznevjerim sama sebe,a i ekipu.

Nas nekolicina „voljnih“ zaputismo se penjati dok su neki(ipak neću nabrajati) pod izgovorom nabavke drva, mesa za peći, soli, ulja i ostalog došli autima do skloništa.Al razumljivo-netko i to mora.

E, ovo mi je najdraži dio. Kako rekoh, željna onog zbog čega sam došla-uputismo se nas sedmero ko sedam patuljčića (samo nam je Teta Snjegulica falila) ravno na Orlovaču. Da budem iskrena, koliko sam jedva čekala, toliko sam se i bojala hoću li izdržat pratit tempo iskusnih mladih, (duplo mladih) čvrstih mišića koje gaze ispred mene. Ali ponosno mogu reći da sam ih pratila u korak, pa neka i one to potvrde! (Ajde cure) Jest, da sam u momentima pri samom kraju dušu ispustila i ostavila koji metar iza sebe, al nisam se predavala. Neki su ostali i daleeeeko iza nas, pa mi je i to bila svojevrsna utjeha da, iako sam „nova“ i nisam baš najgora. Zadnjih 10 metara, priznajem, uspela sam se četveronoške, ali ni to nije za „rugati se“. Ipak sam zadnjim svojim korakom zaslužila pljesak gore prisutnih, a kako kaže stara izreka: „Svaki čovjek zaslužuje pljesak!“. I dan danas se ponosno šepurim tim pljeskom! Hvala na podršci dragi ljudi!

I onda fešta od ica i pića!

Priča o grupi „šetača“ koja se popela na Dinaru 20. rujna 2009.

Grupa šetača

Nešto o grupi

Ima jedna grupa „šetača“, koja se formirala iz susreta na pješačenjima preko Kamenara i Piska. Grupa je nastala ustvari kada je pratila svaku diionicu izgradnje autoceste, tako da je obišla svaki kilometar od Pirovca do Dabra, pratila radove na svakom usjeku, nadvožnjaku, podvožnjaku i mostu. Pratili smo radove na Orlovači, Podima i Orlicama. Uobičajene šetnje su do sv. Mihovila, Burnjaka, Alata (tu je negdje i mini-bar „Škrapa“), ali i po široj okolici Grada i Županije. Prva penjanja bili su po Trtru (Debeljak, Orlovača, Krtolin), Orlicama, Jelinjaku. Zatim su „apetiti“ rasli: Boraja, Labinštica, Promina.

Naravno, došla je na red i priča o Dinari: „Nije to za nas“. „Valjalo bi pokušati“. „A tko će nas voditi“. I tome slično. Potrajala je ta priča par godina...

Grupu ću predstaviti ne spominjući imena. Tu su: Krupni (pokretač grupe, što bi se naši reklo „spiritus movens“), Uporni, Dugi i Najstariji.

Dogovor o Dinari

Početkom rujna na jednom od nedjeljnih đirova Krupni kaže: Dečki, ja sam s Čovjekom iz „Sv. Mihovila“ dogovorio. Ide se uskoro kada vrućine popuste i prognoze budu povoljne. Ovog puta je sigurno i budite spremni.

U petak 18.09. zove me Uporni i kaže: Sutra u 11 Krupni i ja idemo u đir. Dođi, jer će se trebati konačno dogovoriti. Tako je i bilo. Krećemo prema sv. Mihovilu. Krupni zove Čovjeka i procjenjuje da je prognoza povoljna i „pada odluka“ da se ide. Sastanak je ujutro u 7 sati kod Specijalne škole na Šubićevcu.

Lete pitanja: kako se obući, što ponijeti. Čovjek (kojega bismo mogli nazvati i Strpljivi) savjetuje: dobra obuća, duge hlače, odjeća za presvlačenje, nešto za kišu, oko 1,5 litru vode, a za marendu što tko ponese.

Navečer, kada sam napunio ruksak, razočaranje. Pa to je teško 8-10 kg. A kada sam ja toliko uprtio na leđa?! Nikad. I to još za penjanje na planinu. Nisam li precijenio svoje mogućnosti. Utješio sam se da ćemo se prevesti do Doma i za

uspon do vrha ponijeti samo piće i dio od toga u ruksaku.

Osjećao sam se kao „prvašić“. Do iza ponoći sam po tko zna koji put na Googlu gledao rutu od Guga do Brezovca i Sinjala. Izlistao sam to da pokažem i ostalima.

Polazak

Ustajem se prije 6 sati, iako je sinoć sve spakirano: piće, iće, vjetrovka, kabanica, lumbreljica, majice, aparat... U 6,45 stižem u Rokiće, odakle će grupa zajedno

na Šubičevac. Gledam ruksake. Jedan je i teži od moga, a bome jedan je stigao i bez ruksaka! komentari su škrti, ali nadobudno se prebacujemo na Šubičevac.

U zakazano vrijeme Čovjek iz „Sv. Mihovila“ već je tamo s vozilom kojim ćemo do planinarske kuće na Brezovcu. Priključuje nam se i trojka iz Zatona.

Ukravamo se i krećemo. Veselo je, priča se. Moji iz grupe s interesom gledaju karte koje sam noćas isprintao. Padaju svakakva pitanja, a Čovjek strpljivo odgovara i objašnjava. Usput kupimo i drugog čovjeka iz „Sv. Mihovila“, kojega ćemo nazvati Vodič.

Vozimo se do Knina. Uzimamo burek, sok, novine i odmah dalje. Sa ceste prema Sinju na raskršću krećemo lijevo pravcem za Strmicu. Odmah uskoro skrećemo u selo Guge.

To je ta polazna točka za planinare iz ovoga pravca prema Sinjalu, vrhu Dinare, najvišoj točki u Hrvatskoj.

S interesom motrim svaki dio puta i pokušavam ga identificirati prema onome kako sam ga zapamtio sa karata, koje sam tako marno „proučavao“. Pitam jesu li ovo Korita. Tu su Crljena zemlja i Suhopolje. Ono pred nama je Badanj (1281m). Mi ćemo oko njega na Brezovac do

planinarskog doma.

Iskravanje kod Doma na Brezovcu (1050m) bio je pravi užitek za oko i dušu.

Kratak predah i dogovor. Ništa ne ostavljati. Krupni kaže: Idemo dalje vozilom dokle se bude moglo. Nosimo sve sa sobom.

Poslije malo teže vožnje, drndanja, poskakivanja i ne bezazlenih uspona i nagiba stigismo na lijepi proplanak.

Čovjek i Vodič kažu: Tu smo. Izlazimo, opet razgledam ljepote pogleda. Prisjećam se karata i, ako je ono dolje sa domom i šumom bio Brezovac, ovo je Duler.

Gore pred nama je Dinara i - uspon.

Uspon

Vodič dođe među nas, sve nas nekako zagleda i pita: Pije li tko kakve lijekove, srce, tlak i gleda samo mene. Kao da su drugi u cvijetu mladosti. A ja samo gledam i potežem ruksak, da nešto ostavim u kolima. Oni, mudraci: da to što sam uprtio i nije bilo za dio puta koji smo prošli, nego za ono što nam može biti gore, gore. Tako i ja uprtih i polako (Čovjek i Vodič stalo govore:

Samo polako) i s njima u kolonu planinskom stazom tom.

Ide se, nije loše. Zastajkujemo, dobacujemo, gledamo okolicu. Uskoro je uspon veći i – samo uspon. Padaju i pitanja: Koliko smo kilometara prešli, koliko još ima do vrha. Poučavaju nas: u planini nema na kilometre, nego na sate hoda. Postaje mi teško, disanje je svakih 50 koraka sve ubrzanije. Pomalo pijem vode. Gledam druge. Kru-pnog se i dalje čuje,

pita, komentira, ali se drži odlično. Uporni tegli svoj ruksak, malo ga se čuje, ali ne sustaje. Dugi se ne tuži, nosi dvije vrećice s kruhom i nešto od odjeće.

Vodič samo govori: Polako, s noge na nogu, stopu po stopu. Stati, odmoriti se, vratiti dah i onda opet polako, uzbrdo. Držim se toga, ali mi postaje „gusto“. Skidam ruksak i kažem Upornom: Ja jedan dio vadim, pa neće mi sva voda trebati na vrhu, neću sve pojesti i popiti gore. Dolazi Čovjek i kaže: Pusti, uzima ruksak i prebacuje preko svog drugog ramena. Olakšanje, ali i nelagoda. Nije mi svejedno, ali Čovjek je uporan.

Tako do pod vrh. Tada sam se okuražio i opet uzeo svoj ruksak. S njim ili na njemu!

Kada smo ugledali onaj kamen na vrhu (na slici se tek nazire desno od grma na vrhu), kao da su sve tegobe nestale. Ali, ni uspon više nije što je bio. Šala mala! Ima još planinara, neki su već gore. Evo, stižemo i mi. Vrh je naš

Česitanja, slika za uspomenu, presvlačenja, a onada sve van iz ruksaka. Marendajemo. Divimo se. Vrijeme je dobro.

Bio je to divan osjećaj i naš veliki uspjeh.

Gledam par mladih koji odlaze prema jugoistoku, stazom prema Glavašu...

Hvala Planinarskom društvu „Sv. Mihovil“, njegovim članovima, koji su nam u tome pomogli.

Sasvim slučajno, jednog dana 1942. godine nepoznatom lovcu zavukla se kuna u malenu rupu podno utvrde Nečven u kanjonu rijeke Krke. Prokopavši rupu da udje unutra, na njegovo veliko iznenađenje otvorila se dvorana, ulaz u pećinu. Da li je već tada lovac primjetio gomilu rasutih ljudskih kostiju okolo, kao i lubanje te krhotine keramike na površini, nije poznato. Uglavnom, šezdesetih godina prošlog stoljeća lokalni svećenik je čuo za te kosti, od kojih su neke već tada bile pokupljene te završile kojekuda... Pećina je, navodno, služila i kao sklonište lokalnim stanovnicima za vrijeme Drugog svjetskog rata, a sigurno kao povremeno utočište za vrijeme zadnjeg, Domovinskog. Priča se nastavlja u 2000–im kada je obaviješten Konzervatorski Odjel u Šibeniku o ljudskim kostima unutar pećine. Na inicijativu Nacionalnog Parka Krka angažiraju se speleolozi iz HPK “Sv. Mihovil” za pumnije istraživanje. Ovdje počinje dokumentirani i vjerodostojni nastavak. Ekipa koju sačinjavaju Joso Gracin, Stjepan Škrilin i Mladen Vranjić pronalazi ulaz u pećinu zahvaljujući mještаниnu Draženu Perici. Istražuju, prave nacrt, topografski

snimaju.

Tom prilikom, u ulaznoj, prvj dvorani primjećene su na površini krhotine keramike, a dalje (u tlocrtu između točaka 4 i 5, oko točke 12, između 12 i 13 te kod točke 14, u zadnjem dijelu pećine) ljudske kosti, velike količine, neke razasute bez reda a neke uredno poslagane kao “cjepanice”.

Najzanimljivije je u cijeloj priči što je nadjeno nekoliko kostiju “zasiganih” u zadnjem dijelu spilje (kod točke 14), u etažama prema vrhu zajedno sa nalazima iz kasnog brončanog doba, tj. brončanom fibulom (vrsta kopče za odjeću) i torquesom (nakit, ogrlica od tordirane žice). Takva fibula je samo jedna u Šibenskom Muzeju, nadjena kraj Sinja.

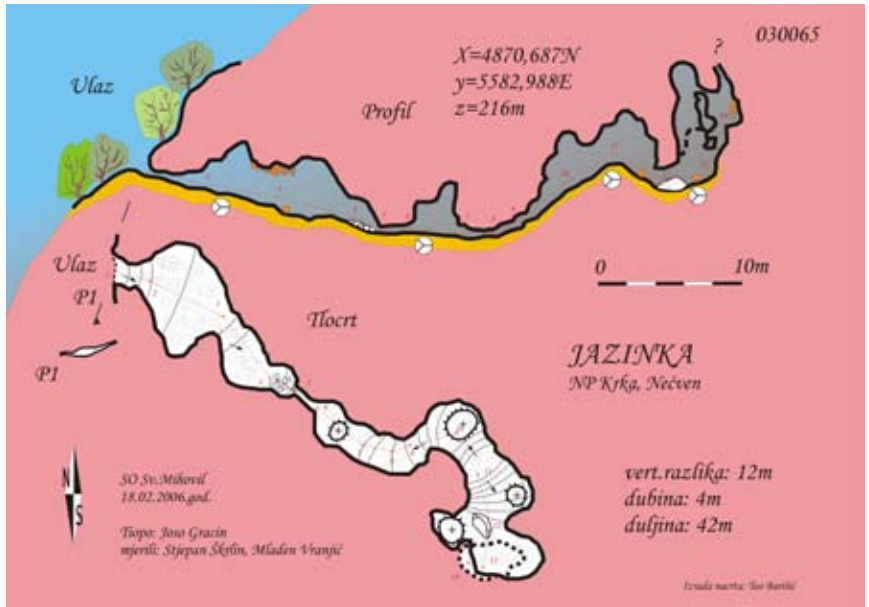
Zbog same prirode nalaza i njihovog značaja pod vodstvom Muzeja Grada Drniša, uz financijsku potporu Nacionalnog Parka Krka obavljena su prva arheološka istraživanja u ljetu 2008. godine. Otvorena je jedna sonda u ulaznoj dvorani, i pri tom nadjeni

ostaci kasnobrončanodobne i ranoželjeznodobne keramike (cca. 1500 – 500 g. pr. Krista). Autorica teksta nije tada sudjelovala u ovim istraživanjima, već tek od 2009. Koordinaciju istraživanja su vršile tri arheologinje, dvije još studentice, Jana Škrgulja i Jelena Jović te dipl. arheologinja iz Zadra, Martina čije prezime nažalost do izlaska ovog teksta nisam uspjela saznati. U daljnjem tekstu bi se osvrnula na nalaze od

Pogled sa Nečvena na Trošenj grad u kanjonu Krke (foto: Joso Gracin)

ove godine, kada je otvorena druga sonda u ulaznoj dvorani, sonda B i dokraja prokopana sonda A od prethodne godine. Otvorene su i nove C, D i E u drugoj, manjoj dvorani, u tlocrtu između točaka 3 i 4. U prvoj ulaznoj dvorani nadjeno je dosta prapovijesne keramike, uglavnom krhotine, sa ponešto metalnih nalaza od kojih jedna izgleda ostatak naočaraste fibule. U sondi C nadjen je ulomak grčke keramike, barem po sadašnjim saznanjima. Ono po čemu je ovaj lokalitet osobito zanimljiv jest da su svi donekle očuvani nalazi, kao npr. jedna cijela posuda i skelet, tj. grob “in situ” (znači “na mjestu”, netaknuto, neporemećeno od vremena pohrane) nadjeni na većim relativnim dubinama. U prvom dijelu pećine došlo je izgleda do odrona stijena tokom vremena koje je zatrpalo nalazište. Uz vodene nanose, naplavine i djelovanje životinja i ljudi koji su kasnije koristili pećinu kao privremeno ili trajno sklonište zapravo je bilo nemoguće definiranje slojeva tj. stratigrafije u arheološkom smislu. Ove godine su se takodjer otvorile dvije sonde u zadnjem dijelu pećine, sonde 1 i 2, koje su koordinirali dipl. arheolozi i speleolozi pripravnici Ivan Drnčić iz Arheološkog Muzeja u Zagrebu i autorica o. teksta. U nemogućoj misiji prekopavanja po blatu i mulju, vrlo teške uvjete rada, nadjeno je nekoliko brončanodobnih ukrasa i pribora za svakodnevnu upotrebu (igle, ukosnice, lančići, prsten, navoji za kosu, čak i vrh strelice) sa jako

puno razasutih ljudskih kostiju oko . Po svemu sudeći nekad je postojao jamski ulaz iznad zadnjeg dijela pećine koji se vremenom urušio i zatrpao te povukao sa sobom dobar dio groblja koje se nalazilo na površini, u polju i na padini. Tisućljetnim djelovanjem jedan dio kostiju i nalaza je ostao zasigan u otvoru jame dok je ostatak padao na dno i nadjen u naplavinama šljunka, blata i gline odozgo. U listopadu o. g. proširila se sonda C u drugoj dvorani još dvijema sondama D i E. Poticaj za ovo otvaranje je bio nalaz skeleta ovog ljeta u sondi C, odnosno njegovih donjih ekstremiteta “in situ” na priličnoj relativnoj dubini, od oko jedan i pol metar. Zahvaljujući studentu medicine Ivi Saviću iz Šibenika, koji je bio sudionik ovogodišnje kampanje, te kosti su stavljene u pravilan položaj kako su i nadjene, jer bi inače došli do sasvim drukčijih zaključaka. Nakon otkopavanja sondi D i E spuštamo se na razinu kostiju nogu u sondi C koje su još ljetos izvadjene i poslate u Muzej Grada Drniša. U sondi D (sjeverni produžetak sonde C), kako smo očekivali ali i na sveopću radost, otkriven je ostatak tog istog skeleta, vjerojatno mlade osobe, njen cijeli gornji dio tijela sa glavom. Bio je tek nezna-

Stjepan Škrlin pregledava kosti u blatu

tno poremećen kasnijim odronom okamenjene gline iznad.

Skelet je pravilno položen na leđja u pravcu sjever - jug , sa vrlo preciznom orijentacijom glave na sjeveru. Kad smo ga otkrili, nije nam više trebao

oko skeleta nego u prva dva tjedna istraživanja, u površinskim slojevima. Nažalost nije bilo popratnih metalnih nalaza u direktnoj vezi sa skeletom koji bi nam pomogli u točnoj dataciji ovog groba.

kompassa njegove desne strane je bilo ponešto

razasutih ljudskih kostiju , od kojih neke pripadaju sasvim malenom djetetu. Životinjskih kostiju je posvuda , sporadično nalaženih u svim slojevima.

Daljnijim otkopavanjem naišlo se na jako puno prapovijesne keramike, krhotina većih i manjih, od kojih jedan na relativnoj dubini od oko 2 metra. Zapravo je bilo više keramike u slojevima ispod i

Keramika bi po tipologiji uglavnom spadala u približan period bronce i ranog željeza. U profilu sonde sa sjeverne i južne strane vidljivo je još ljudskih kostiju kao i ulomaka keramike.

Mi arheolozi još tapkamo u mraku u vezi razjašnjenja ovog lokaliteta. Je li u pitanju groblje koje se erozijom tla odronilo u pećinu, sa jedne i druge strane, da li ovdje ima i ostataka gradinske keramike sa obližnjeg lokaliteta na uzvisini?

Zasišana fibula

Torkves

Je li bila u pitanju nastamba unutar pećine koja se tokom vremena urušila odronom stijena sa strane? Da li je okamenjivanje gline po zidovima i dnu

pećine sakrilo dio nalaza, kao i odron ogromnih komada stijene unutar ulazne dvorane? Količina razbacanih ljudskih kostiju u svim slojevima (osim u ulaznoj dvorani) kao i razasute krhotine keramike zbunjuju svakog tko nađje u pećinu pa i stručnjake.

Bez detaljnijeg ispitivanja geologa koji bi nam mogli objasniti nastanak i izgled ove spilje u prošlosti i antropologa o karakteristikama ovih kostiju možemo samo nagađjati što se ovdje zbivalo

tokom prošlosti i kakav je karakter ovog zanimljivog nalazišta.

Takodjer je potrebno provesti daljnja arheološka istraživanja, kako u spilji tako i iznad nje.

Gledajući sami ulaz u spilju koji je početkom kampanje bio otvor kroz kojeg se jedva moglo

provući (kasnije nešto proširen), izgleda da se zapravo radi o velikom ulazu prave pećine koji je vremenom zatrpan odozgo djelovanjem prirodnih sila na tlo, nasipima šute, zemlje kasnije obraslih vegetacijom. Pošto je u tom nasipu nadjeno ponešto keramike sigurno je da dolazi sa visoravni iznad na kojoj su i ruševine srednjovjekovne utvrde Nečven tek par stotina metara sjevernije.

Nadam se de će se u skorjoj budućnosti nastaviti sa radom u ovoj spilji, da će biti pozvani stručnjaci iz drugih područja znanosti te da će nam pećina Jazinka, br. objekta 03 – 0065, prestati biti zagonetkom.

Ovom prilikom bi spomenula ekipu koja je sudjelovala u istraživanjima ove godine, osim arheologa

Ivana Drmića i moje malenkosti te Jane Škrgulje studentice iz Zagreba kao stručnih suradnika , tu su

bili Mate Protega i Joso Gracin speleolozi HPK “Sv. Mihovil” i članovi GSS-a Šibenik, Nenad

Bilušić i Zorana Baranović speleolozi pripravnici i planinari, sestre Danijela i Anita Lilić, Mihovil i

Domagoj Mengušić, Mara Marguš, već spomenuti Ive Savić te u listopadu Mario Buhić iz Knina.

Uvelike se zahvaljujem Josi Gracinu na ustupljenim podacima o povijesti istraživanja i o samoj pećini kao i trudu koji je uložio da pronadje fotografije i crteže koji su korišteni za ovaj članak. Bez njegovog angažmana u samom pronalasku spilje te prijave nalaza ne bi niti došlo do ovog projekta.

Senad Bajrić - Sena
1974-2009

Tek kad netko zauvijek ode iz našeg života i kad shvatimo da ga više nikada nećemo vidjeti, odjednom osjetimo koliko nam ta osoba nedostaje i koliko je volimo. Sve bi napravili da možemo vratiti vrijeme i promijeniti mnogo toga u našem odnosu prema njoj. Sad bi učinili sve i sve bi dali da možemo učiniti bar nešto čime bi joj rekli da nam je stalo do nje. Ali ovaj život je tako čudan i kao da većini od nas ne dopušta mnogo vremena za drugoga. Sena je bio drugačiji.

Zauvijek ćemo ga pamtiti kao čovjeka koji je uvijek imao osjećaja i vremena za sve ljude oko sebe. Teško je prihvatiti da s tim momkom u žutom speleološkom kombinezonu više nikada nećemo istraživati tajanstveni svijet podzemlja i da nikada više nećemo čuti njegov glas pun životne radosti, posebno kad je s prijateljima. Svaki trenutak koji bi proveo s nama cijenio je kao nešto najdragocjenije na svijetu. Sena je bio momak koji je previše volio sve ljude oko sebe. Bezgranično je volio svoje roditelje, porodicu, svoje prijatelje, svoj grad i svu dicu svoga grada, sve pase i mačke svoga grada, sve mirise, zvukove i kantune svoga grada. Bio je pravo dite Šibenika, ali bio je bolji od toga. Nikad od njega nismo čuli da je o nekome nešto loše rekao. Svakom je želio pomoći, barem podrškom, ali podrškom iz srca i duše. Bezgranično je volio prirodu i izazove koje priroda pruža. Nikada nećemo zaboraviti njegovo - "Di si Njofra ?", ni njegov šampanjac na 410 m dubine u jami Munižabi. Nikada nećemo zaboravit njegove riječi kada je svom ruksaku na rubu bezdana rekao - "E moj rusače, bija si svuda. Bija si na Triglavu i na Mt.Blancu, bija si na Kilimandžaru i u Andama. Ovo ti je zadnja akcija. Izdrži još ovo i možeš u penziju". Dugo vremena Sena je bio najveća snaga i duša speleološkog odsjeka HPK Sv.Mihovil.

Otišao je Zlatibor, otišao je Krste, a sada i Sena. Ponovo šok i nevjerica. Ponekad izgleda kao da Bog bira baš one najpoštenije, najiskrenije i najbolje u duši. Baš kao da bira one koji u srcu imaju najviše ljubav za druge.

Sve što možemo sada reći je: - Sena naš dragi, volimo te puno, volimo te kako nikada u životu nismo, oprost nam na svemu. Sad kad te više nema, toliko nam nedostaješ. Uvijek ćeš ostati u našim srcima i uvijek ćemo se sjećati tebe i svih lijepih trenutaka provedenih s tobom, jer tek sad znamo koliko su bili dragocjeni i koliko su bili bitni u našim životima. Znamo da si sad sigurno na onom predivnom mjestu jer si ga zaslužio. Znamo da tamo nema ni patnje ni boli i da si napokon potpuno sretan. Sigurni smo da nas sad čuješ i gledaš, pa nam pozdravi tamo sve one drage ljude koje smo znali, a mi ćemo već lagano doći. I molimo te, nemoj dok ne dođemo istražiti baš sve jame tamo. Ostavi poneku, pa da se ponovo zajedno ukopčamo u užu i jedan za drugim krenemo niz vertikale u tajanstvene dubine podzemlja. Još jednom oprost nam na svemu lošem, znaj da te volimo i budi siguran da te nikada nećemo zaboraviti.

Joso Gracin

31.kolovoza 2009. je u 35-toj godini u bolnici iznenada preminuo naš član Senad Bajrić - Sena.

Ljubav prema speleologiji je naslijedio od oca Ešrefa čije je ime godinama bilo sinonim za šibensku speleologiju. Sena je u Šibeniku 2003-će završio speleološku školu i još iste godine posjetio Punar u Luci, sudjelovao na ljetnom logoru na Svilaji, istraživanjima rudnika boksita u Čupićima i objekata u šibenskoj okolici, a u prosincu se spustio u jamu Munižabu na -400m, a slijedeće godine za vrijeme ekspedicije i u jamu Meduzu do -230m. Imao je dobre organizatorske sposobnosti i bio pokretač brojnih odsječkih aktivnosti kao što su to speleološke škole, organizacija prvog tečaja samospašavanja u Šibeniku, uređenje klupskih prostorija, odlasci na skupove hrvatskih speleologa u Ozlju, priprema za osnivanje stanice GSS-a, ali i brojnih fešti na tada brzorastućoj šibenskoj speleološkoj sceni. U objektima je bio pouzdani opremač i topografski snimatelj no svjedoci njegove kratke i bogate speleološke aktivnosti će ga više pamtiti po osjećaju za druge ljude. On je za svakog imao pravu riječ, brzo stjecao prijatelje među hrvatskim speleolozima i bio duša SO-a dok se 2005-te nije povukao u obiteljske vode i vođenje male firme za vršenje visinskih radova.

Svi mi iz te generacije još ćemo se živo i s veseljem sjećati vremena

“Kad je Sena bio u klubu”

Teo Barišić

Pogibija Nakića svatova

Ivan Petrović

U kolovozu mjesecu daleke 1725. godine, u vrijeme kada su Turci već napustili dalmatinsku zagoru, dogodi se jedna teška tragedija. U selu Vinovo gornje na istočnim obroncima Moseća, hajduci su iznenada napali svatove bogatog mladoženje Stjepana Nakića iz Mirlović Zagore, u blizini crkve Sv. Marka kod vode Vijanac.

Stjepan zaprosi lijepu i bogatu djevojku Anđeliju iz bosanskog grada Livna. Prosiše nju i mnogi drugi momci od ugleda, ali ona nijednom ne htjede dati ruku. Među njima i poznati i poznati hajduk Maleta iz sela Kričke kraj Drniša. Izgleda da je on čak imao potporu njezine majke, ali ona za njega nije htjela ni čuti. Maleta je smislio osvetu, odlučivši postaviti zasjedu Nakiću i silom mu oteti djevojku. Iznenada će ga zasakočiti kada bude sa svatovima prelazio brdo Moseć.

Prije nego što će krenuti u Livno, Stjepan ša-

lje jednog svog nećaka s pratnjom da Stjepanovoj vjerenici, a svojoj ujni, odnese pismo, prstenje i darove jer je tada vladao takav običaj.

Skuplja Stijepan svatove sa svih strana, a sve videne momke, prijatelje i rodbinu s oružjem jer put je dalek i opasan. Koliko je u godini dana toliko on vodi svatova.

Kad sretno dođoše blizu Anđelinih dvora zapucaše puške i kubure. Svatovi se smjestiše u prostrane i raskošne odaje, te se uz svirku i pjesmu gostiše nedjelju dana. Roditelji i braća darivaju mladoženju i njegove svatove te im zaželiše sretno putovanje. Jezde kičeni svatovi kroz polje Livanjsko, a zatim se dohvatiše Vagnja visoke planine. Kad su bili pri njenom vrhu odjednom zapuha vjetar i okrene im barjak naopako. Mnogi to protumačiše kao loš znak te se stanu vođe među sobom dogovarati. Nakon kraće stanke Stjepan izvijesti svatove.

- "Dragi prijatelji, nećemo ići kuda smo došli, nego ćemo skrenuti prema selu Vinovu. Tamo će nam biti sigurnije."

Hajduk Maleta je spremno čekao dolazak svatova na putu kojim se tada išlo prema Livnu, ali oni ne dođoše. Ili ga je Stjepan nadmudrio, ili još nije krenuo, mislio je hajduk. Kad je izgubio svaku nadu, a dan se primicao kraju odjednom pred hajduke iskrсну jedan seljak goneći natovarenog magarca.

Zaustave ga i pitaju ga otkud je i kuda ide.

- "Idem iz Trogira i gonim malo vina u mišinama na prodaju u Drniš." – izgovori silno prestrašen vidjevši naoružanu skupinu. – "Skidaj!" - strogo reče Maleta. Iako prestrašen seljak mu odgovori: - "Nemoj mi oduzeti vino jert kod kuće imam ženu i dicu, ja sam siromah!" - zavapi. No hajduci stadoše skidati mješine sa magarca. Kad on to vidje poboja se da neće samo ostati samo bez vina, nego možda i bez glave. Dosjeti se pa im reče: - "Zašto mene globite, bolje vam je da orobite Nakića svatove. U njih srebra i zlata koliko vam duša ište." Na te njegove riječi Maleta se rekavši mu da to što

Dal su svatovi il hajdci

je rekao ponovi još jednom. Seljak mu ispriča sve u detalje, rekavši da svatovi došli u Vinovo i odmaraju se kraj crkve. Iako je vjerovao u ono što mu seljak reče on mu zaprijeti: - "Ako li nam lažeš, živome ćemo ti kožu oderati i ti više nikad nećeš vidjeti ni ženu ni djecu." Kad se seljak odmakao dalje Maleta reče svojoj družini: - "Braćo, sad ili nikad! Dobro naoštrite svoje britke čorde, pritegnite opanke i pravac Vinovo! Vama srebro, a meni djevojka! Nek je sa srećom!"

Četa od trideset hajduka tiho se šuljala kroz oštri kamenjar prošaran raslinjem, pazeći na stražu koju je Stjepan vjerojatno postavio. Kad su izbili na sam brijeg i ugledali ckvu Sv. Marka i pokraj nje visoke hrastove pod kojim su se svatovi odmarali od dnevne vrućine i duga puta, hajduci uvidješe da nema straže. Stjepan se osjećao sigurnim pa je nije postavio. U zao čas moj nesretni Stjepane!

Vidjevši da im je put slobodan, hajduci uletješe kano bijesni vuci te stadoše sabljama sjeći usnule svatove. Krv poškropi zelenu travu i začuše se užasni krikovi i jauci. Padaju glava krv teče u potocima, muteći hladnu i bistru vodu u obližnjem bunaru. Svatovi stadoše bježati pred razjarenim hajducima, a među njima Anđelija sa svojim kumom. Vidio to Maleta pa potrči za njima vičući joj da stane. Poznavši njegov glas ona dobaci kumu: - "Kume ako znaš za Boga odsje-

ci mi glavu, a moja krv neka ti je prosta! Volim umrijeti nego živa pasti u ruke hajduka,

Kum učini kako mu ona reče. Još njezina odsječena glava nije ni dotakla zemlju u to i njega stiže smrt. Maleta ga zamahom sablje sasječe popola i on pade kraj mrtve Anđelije. Kad je Stjepan čuo što se dogodilo on brzo pohita sa oružjem te zametnu boj sa krvoločnim hajducima. Dva-deset i sedam ih ostade na leđini, a samo trojica pobjegoše, a među njima i vođa okrutni Maleta.

Svatovi grdno nastradaše. Od njih tristo i šezdeset samo stotinjak uteče, a ostali izgiboše ili bijahu teško ranjeni. Zavlada tuga u mirnom selu Vinovu, a još veća u dvorima zlosretnog Stjepana Nakića, koji je sebe smatrao izravnim krivcem za ovu tešku tragediju.

Mnoge mrtve sahraniše na okolnim njivama u blizini bunara Vijanjac, među njima i djevojku Anđeliju i njezina kuma. O tome i danas svjedoče nadgrobne ploče na mjestu pogibije u selu Vinovu Gornjem.

Još i danas nakon mnogo godina potomci Stjepana Nakića dođu na to mjesto i donesu stručak cvijeća.

IZVOR GRAĐE:

Pogibiju Nakića svatova prije nekoliko desetljeća opjevao je samouki pjesnik Jakov Gotovac zvani Jale iz Vinova. U prigodnoj pjesmarici

koja je tiskana u Splitu on kaže: "Moji stari su mi o ovom strašnom događaju pričali pa sam ja to u pismu složija."

Nadgrobne ploče na mjestu pogibije Nakića svatova

KORNATI – USPON NA METLINU

Neno Bilušić - Dečko

Kornati, jedno od najlipših niza otoka i otočića na svitu, što krase naš lipi Jadran i cilu ovu zemaljsku balotu, šta će jednog dana otići ki drop u maštalu, ki stare mudante kad pukne laštik. Nego, ostavimo se mi zemaljske balote. Naši otoci su poznatiji po cilom svitu, a manje nama koji tu živimo. Tu na ovom kršu i škrapama smo preživljavali i živili čuvajući brojna stada ovaca, iskorištavajući svaki bunar, lokvu i ono što je davalo život. Bija je to sklad čovika i prirode, di su tovari bili jedino prevozno sredstvo do vapura kad je berbe maslina. A naši suvozidi, koliko je samo truda, muke, znoja, pa mogu kazati i beštíme uneseno u njih.

Nas je na Kornate dovela rabota, to jest arheološko istraživanje što se vršilo kod crkve „Gospe od Tarca“. U slobodno vrime obilazili smo otok i misto. Smistili smo se u vali zvanoj Kravljčaica, koja je udaljena desetak minuta od Tarca. Poviše Kravljčice nalazi se najviši vrh na Kornatima zvan Metlina. Od mista do vrha ima jedno uru hoda po krševitom kamenjaru, di su stine oštre ki pošade.

Uspón nije težak, čak je ugodan za protegnuti noge. Putem susrećemo stada ovaca i magaradi, što ih ljudi ostavu da slobodno glavunjaju otokom, a i nemaju se di izgubiti. Dok se penjemo prema vrhu panorama je sve bolja i lipša i dočarava se prava bit spoja otoka s morem. Laganim korakom dolazimo do vrha 262m visine. Možda nije neka visina, ali je vidik s vrha nešto prilipo za doživiti i „čuti“, nešto što dočarava svu lipotu šta nam je od Boga darovana.

S druge strane Metline nalazi se Magazinova škriljila, ogromna pločatina koju triba vidit. Nakon uspona i razgledavanja škrilje kalali smo se opet do mora. Kod našeg domačina, strica Andrije smo se odmorili, popili bevandu i nešto zamezili, uživajući u zalasku sunca i posljednjim jedrima što su zamicali iza Mane.

Evo lipi moji, svugdi smo bili i na Metlini dan provodili.

To je bila kratka besida o Kornatima i Metlini.

Ajde Bog i živili! Pozdravlja vas vaš

Dečko

**DALMACHO SUZO SLANA
SUZO SLANA SVOGA SINA
SVOGA SINA OD DAVNINA**

**OD RADNIKA, RIBARA
TEŽAKA I SELJAKA OD
VELEBITSKE GORE DI
SE VIDI PLAVO MORE**

**OD BOGA SI DANA
KRŠKIM LJUDMA PUNIH
RANA, DI SE ZLATE
TVOJI OTOCI KA ZLATO
I SREBRENJACI**

**I KAD PROĐE MLADOST
I LIPOTA UVIK ĆE TE
KRASITI TA TVOJA DIVOTA**

U potrazi za Cesnom

U 2009-ta godina je za šibensku stanicu GSS-a donijela dvostruko veći broj intervencija i akcija spašavanja, ali i povećanje aktivnosti na obuci članova. Iako je i dalje najveći broj potražnih akcija ove godine smimali i dva vađenja tijela samoubojica ispod Šibenskog i mosta autoputa nad Skradinom. Iz ruševina Ključice gorskim nosilima smo izvukli planinariku slomljene noge. Tragali smo za ostacima Cessne na Velebitu, sudjelovali u izvlačenju tijela stradalog slovenskog ronionca na izvoru Cetine te bili na mjestu iskanjanja vlaka sa tračnica u Labinu. Ove godine smo imali i dosta neobičnih akcija poput vađenja pasa iz Živkove jame na Miljevcima, betonske šahte u Perkoviću te istraživanje kaverne na trasi šibenskog gradskog kolektora. Naši spašavatelji su ove godine sudjelovali u većem broju dežurstava na helikopteru tijekom turističke sezone i izveli tridesetak medicinskih i spašavateljskih letova. Ispalo je tako da smo se često

zaticali na mjestima na kojima je došlo do stradavanja ljudi pa smo intervenirali u tri prometne nesreće s težim posljedicama, pad u jami na Durmitoru i ugrizu zmije. Članovi šibenske stanice su osiguravali tradicionalni pohod na Dinaru sa četiri manje intervencije kao i komemorativni skup za poginule vatrogasce na Kornatima. Spašavatelji su sudjelovali u brojnim obučnim aktivnostima HGSS-a bilo u svojstvu tečajaca ili instruktora - ljetni, zimski i speleološki tečaj HGSS-a, tečaj vođe akcije speleospašavanja, digitalne kartografije, prve pomoći, ITLS-a, skijanja, turnoskijanja, potrage, a započeli smo i sa obukom prvih potražnih pasa. Pripadnici stanice voditelji su obuke na šibenskoj speleološkoj i planinarskoj školi, te sudionici brojnih speleoloških istraživanja i planinarskih uspona. U listopadu 2009-te godine HGSS stanica Šibenik broji 26 aktivnih članova.

Most - Ključica - Potraga

Akcije spašavanja i intervencije HGSS Stanice Šibenik 30.09.2008 – 12.10.2009.

18.	30.09.2008	Potražna akcija Vrpolje – Dabar starija ženska osoba	
19.	03.10.2009.	Pronađena od građana uz prilaz autoputu	
20.	25.10.2008.	Potražna akcija Modrino selo – Kistanje pronađena osoba predana hitnoj pomoći	
21.	02.11.2008.	Potražna akcija za nestalom Slovakinjom - Murter	
22.	13.11.2008.	Potražna akcija za nestalom Slovakinjom - Murter	
2009			
1.	06.01.2009.	Osiguranje FIS utrke Snježna kraljica na Sljemenu	
2.	10.01.2009.	Izvlačenje tijela samoubojice ispod Šibenskog mosta	
3.	24.01.2009.	Potražna akcija kod izvora Cetine Tijelo pronašli rafteri GSS-a pod mostom	
4.	08.02.2009.	Potražna akcija za nestalim avionom cessna na Velebitu	
5.	20.05.2009.	Ulazak u stan s krova zgrade radi izgubljenih ključeva - Šibenik	
6.	29.05.2009.	Izvlačenje tijela samoubojice pod mostom autoputa nad Skradinom	
7.	31.05.2009.	Stavljanje helikoptera u pripravnost po dojavi o nestalim osobama u šibenskom akvatoriju	
8.	18.06.2009.	Potražna akcija za nestalom osobom u Rogoznici	
9.	20.06.2009.	Izvlačenje mačke iz procjepa na o.Žirju	
10.	27.06.2009.	Pružanje prve pomoći nastradalima u prometnoj nesreći u Kaštelama tijekom tečaja na helikopterima	
11.	30.06.2009.	Uspón na vrh tornja crkve Sv.Ivana i zamjena zastave	
12.	05.07.2009.	Izvlačenje krave upale u rupu na livadi kod trbounja	
13.	11-13.07.2009.	Potruga i izvlačenje tijela slovenskog ronioca u izvoru Cetine	
14.	12.07.2009.	Potražna akcija u Šibeniku – Čipina livada osoba pronađena i predana hitnoj pomoći	
15.	12-19.07.2009.	Helikoptersko dežurstvo – Divulje, 4 medicinska leta	
16.	24.07.2009.	Helikoptersko spašavanje na o. Žutu	
17.	24.07.2009.	Labinske drage – izlijetanje nagibnog vlaka	
18.	27-28.07.	Intervencija na tornju Sv.Ivan-zastava	
19.	29-30.07.2009.	Živkova jama na Miljevcima – pokušaj izvlačenja pasa	
20.	01.08.2009.	Osiguranje pohoda na Dinaru – 4 manje intervencije	
21.	02.08.2009.	Potruga na Biokovu i transport tijela poginulog amer.državljana	
22.	02-09.08.2009.	Dežurstvo na helikopteru Divulje, 10 medicinskih letova i spašavanja	
23.	02-09.08.2009.	Potruga Vodice – sl.državljanin	
24.	08-29.08.2009.	Potruga Šibenik – Vidici – pronađeno mrtvo tijelo	
25.	12.08.2009.	Spašavanje poljskog speleologa na međunarodnom kampu na Durmitoru – Crna Gora	
26.	13.08.2009.	Potruga Mljet	
27.	17.08.2009.	Živkova jama – Miljevci – izvlačenje pasa	
28.	18.08.2009.	Ugriz zmije – prva pomoć ugrizenom speleologu na Popovom polju - BiH	
29.	23.08.2009.	Prva pomoć i zbrinjavanje osoba stradalih u prometnoj nesreći do dolaska hitne pomoći - Moseć	
30.	29.08.-05.09.	Dežurstvo na helikopteru – Divulje	
31.	29.08.2009.	Prva pomoć i zbrinjavanje osoba stradalih u prometnoj nesreći do dolaska hitne pomoći – cesta Karlobag - Starigrad	
32.	30.08.2009.	Osiguranje komemorativnog skupa na Kornatima	
33.	06.09.2009.	Potražna akcija Knin- nestala se sama vratila kući	
34.	06.09.2009.	Spašavanje planinarke sa Ključice	
35.	09.09.2009.	Potražna akcija Kistanje – operativno- vozilo i tijelo nađeno helikopterom	
36.	12-13.09.2009	Dežurstvo na helikopteru- Divulje	
37.	19-29.09.2009.	Dežurstvo na helikopteru-Divulje, 7 medicinskih letova i spašavanja	
38.	01.10.2009.	Pregled i top.snimanje kaverne na trasi gradske kanalizacije	
39.	04.10.2009.	Izvlačenje planinara - Lozovac	
40.	7.10.2009.	Potražna akcija Vransko jezero – otkazano u tijeku prijevoza prema jezeru	
41.	12.10.2009.	Izvlačenje pasa iz betonskog kanala kod Perkovića	

**Važnije aktivnosti HGSS Stanice Šibenik
osim intervencija i akcija spašavanja 01.01-18.10. 2009**

1.	11-15.01.2009.	Osnovni tečaj skijanja HGSS-a na Medvednici	
2.	23-25.01.2009.	Tečaj turno skijanja HGSS-a na Platku	
3.	07-14.02.2009.	Zimski tečaj HGSS-a - Platak	
4.	20.02.2009	Seminar o izradi speleološkog nacрта Samobor	
5.	27.02.-01.03.	Tečaj za vođe akcija speleospašavanja HGSS-a – Duga Resa	
6.	26.02.2009.	Predavanje u vrtiću Ražine – Centar 112	
7.	Siječanj-ožujak 2009	Speleološka istraživanja rudnika boksita u Kalunu dubina 298m, duljine veće od 2km	
8.	Ožujak – travanj 2009	Vođenje i instruktoraža na šibenskoj i splitskoj speleološkoj školi	
9.	28.03.2009.	Vijeće stanica HGSS-a Gospić	
10.	07.04.2009.	Stanična vježba prve pomoći	
11.	18.-19.04.2009.	Tečaj ITLS Pula	
12.	21.04.2009.	Sastanak žurnih službi županije	
13.	24-26.04.2009.	Tečaj za potražne pse – Baške Oštarije	
14.	25-26.04.2009.	Tečaj prve pomoći - Orebić	
15.	02-09.05.2009.	Ljetni tečaj HGSS-a Mosor	
16.	14.05.2009.	Sastanak – razrada SOP -prometne nesreće na državnim, županijskim, lokalnim i nerazvrstanim cestama”	
17.	17.05.2009.	Stanična vježba - Promina	
18.	22.05.2009.	Ispit za spašavatelja - Zagreb	
19.	29-30.05.2009.	Tečaj digitalne kartografije - Gospić	
20.	02.06.2009.	Sastanak u Livnu, BiH - pogranična suradnja ,centar 112, DUZS	
21.	6-7.06.2009.	Seminar samospašavanju u speleološkim objektima – Golubinjak, Delnice	
22.	19-22.06.2009.	Državna vježba speleospašavanja – jama Stara škola - Biokovo	
23.	Svibanj – lipanj 2009	Speleološka istraživanja jame Kita Gaćešina dubina 465m, duljine veće od 11km	
24.	24.06.2009.	Posjet HGSS-a Predsjedniku RH g.Stjepanu Mesiću	
25.	27-28.06.2009.	Tečaj naprednih medicinskih postupaka za letače spašavatelje – ZB Divulje	
26.	04-05.07.2009.	Tečaj naprednih medicinskih postupaka za letače spašavatelje – ZB Divulje	
27.	21.07.2009.	Zadar - Ispitivanje kandidata za spašavatelja	
28.	11-13.08.2009.	BiH , jama Nevidna voda – posjet do -410m, priprema za tečaj	
29.	12.09.2009.	Zagreb, Sastanak Komisije za speleospašavanje HGSS	
30.	18-20.09.2009.	Zagreb, Tečaj speleospašavanja 1.dio	
31.	02-04.10.2009.	Baške Oštarije, Tečaj speleospašavanja 2.dio	
32.	17-19.10.2009	Zbor spašavatelja - Makarska	
33.	16-18.10.2009.	Crnopac, jama Kita Gaćešina, Tečaj speleospašavanja, 3.dio	
34.	18.10.2009.	Planinarska kuća Čičo, Kamenar, Susret planinara županije	

Jamski sustav Kita Gaćešina – Draženova puhaljka

Teo Barišić

Od dana kad su speleolozi Svetog Mihovila pronašli ulaz u jamu Kitu Gaćešinu prošlo je punih pet godina. Četrdeset i sedam puta od tada su speleolozi ušli u jamu kako bi istražili neki njezin dio, načinili nacrt toga dijela, ubacili podatke u računalo i podatke pohranili u registrator do novog istraživanja. Malo po malo skupljaju se novo istraženi metri i ukupna duljina raste. Ono što nas posebno veseli je da se ime jame pojavilo i u školskim udžbenicima jer se jama svojom duljinom popela na treće mjesto po duljini u Hrvatskoj.

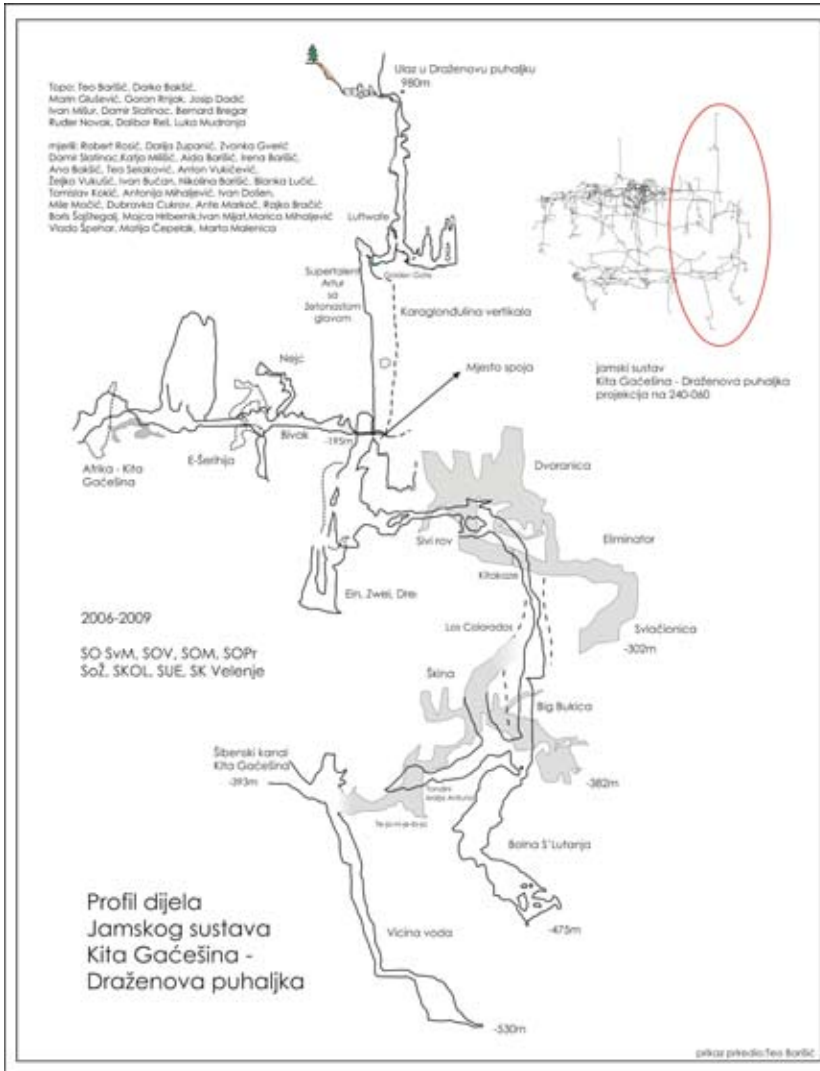
Paralelno s istraživanjima u spletu kanala Kite Gaćešine traju i istraživanja po površini na terenu iznad jame. Mihovilci i Prominaši su tako i u 2009-toj topografski istražili nekoliko jama na Crnopcu uvijek se potajno nadajući da bi se neka od tih jama spojila sa Kitom. Neke od tih jama daju naslutiti da je i to moguće jer i iz njih jako struji zrak. U neke od njih smo ušli i došli do suženja koja su neprolazna za čovjeka (Oz, Zlatne godine i Marinova jama). Ni suženja baš tako lako ne zaustavljaju speleologe. Bušenje rupe svrdlom od bušilice, naguravanje „hilti“ metka u

rupu i udaranje željeznom špicom dovodi do male eksplozije i pucanja stijene i na taj način prolazi se šire. Slijedi ponavljanje postupka i tako sve ovisi o volji i upornosti istraživača. Tako smo se probili u Marinovoj jami i pronašli horizontalni kanal duljine 50 metara na čijem dnu se nalazi mnoštvo zasiganih kamenih blokova između kojih struji zrak i tu treba pronaći prolaz dalje.

Ono što nije uspjelo nama pošlo je ljetos za rukom grupici mladih zagrebačkih špiljara iz SO Željezničar. Željezničari već trideset godina sustavno istražuju crnopačke vrleti i na logorima im se također pridružuju i drugi hrvatski speleolozi. Dosad su kartirali više od 200 jama na tom području. Na totalno neprohodnom području dubokih vrtača načinili su mrežu logora i piljčanih staza (pješačke staze označene kamenim kupovima – piljcima) koje se mijenjaju prema potrebama istraživanja. Blizu prilaza glavnom logoru kod Jame Vjetrova su se tako odlučili za širenje prolaza u uskoj pukotini iz koje struji zrak. Malo pomalo su proširili prolaz u špiljicu od 5 metara i ponovo razbijajući kamen ušli u jamu u kojoj su se spustili na 120m dubine. S

Pod kitobranom

obzirom da se otvor jame nalazio iznad spleta kanala Kite Gaćešine imenovali su je Draženova puhaljka i jamu nazvali po svom nedavno od teške bolesti preminulom prijatelju Draženu Kunoviću. Dražen je jako volio Crnopac i godinama bio dio speleološke ekipe koja ga je istraživala. Dalje istraživanje je ostavljeno za listopad kad se ponovo okupila manja grupica speleologa koja je otišla na Crnopac kao prethodnica veće ekipe za istraživanje jame Muda labudova. Nastavljeno je s proširivanjem otvora na 120m dubine i kad je to konačno uspjelo, spustili su se novih stotinjak metara i tad su bili sigurni da su u negdje u razini kanala u Kiti Gaćešini. Pozvali su nas s Crnopca, a ostalo je povijest. Nas se skupilo 7 iz Šibenika i Drniša te smo se skupa s 5 speleologa koji su nas

dočekali na Crnopcu podijelili u dvije grupe te istovremeno ušli u Puhaljku i Kitu, došli istovremeno na pretpostavljeno mjesto spoja, dozivali se i konačno pronašli par centimetara široku rupu kroz koju smo se mogli vidjeti. Uslijedilo je širenje rupe, spajanje dviju jama odmah pokraj mjesta gdje se u Kiti spavalo zadnju godinu dana. Grupa od 7 speleologa koji su ušli u Draženovu puhaljku je izašla kroz Kitu Gaćešinu vani. Slijedeća tri dana grupa zagrebačkih, šibenskih i splitskih speleologa u Kiti Gaćešini je istražila novih 100-tinjak metara novih kanala, a grupa zagrebačkih, riječkih i istarskih speleologa na Crnopcu se spustila 460m u jami Muda labudova koja ide dalje u dubinu i također je jedan

od pretpostavljenih spojeva sa Kitom. Jama Kita Gaćešina više nije sama već je postala Jamski sustav Kita Gaćešina – Draženova puhaljka. Ukupna dubina sustava se sad povećala na 530m (razlika od gornjeg ulaza do najdublje točke), dok joj duljina horizontalne projekcije kanala iznosi 11538m te u Hrvatskoj zauzima 3.mjesto po duljini i 12.mjesto po dubini.

Istraživanja u Kiti Gaćešini 2009

Krajem 2008-me godine je povučena sva oprema iz vertikalnih dijelova pod Sivim rovom iz

vertikale Big Bukica i meandra Bolnih S'lutanja radi izbjegavanja većih količina vode. U travnju je velebitaška ekipa započela s opremanjem dijela jame Kitakaze nad Bukicom gdje su pronašli kanal koji se uvija oko Bukice (Los Colorados) i dolazi do kosine koja se spušta prema Tondinima. Uslijedila je jednodnevno istraživanje šibensko-drniške ekipe u ulaznim dijelovima te potom i dvodnevno sa spavanjem u starom bivku u Ašovu kako bi se ovogodišnji školarci priviknuli na višednevni boravak u špilji. Tom prilikom je istraženo više od 200m kanala u dijelovima iza Fjomba, pod Kitobranom, a najznačajniji je svakako pronalazak kanala DM koji predstavlja drugi prolaz između Ašova i Svinjskih nogica. Na tom mjestu je ponovo zatvorena duga petlja sa svega 1,7m greške. Uslijedio je nastavak istraživanja, ponovo Mihovilci, Promina i Mosoraši u dijelu koji je započela velebitaška ekipa. Pronađeni su novi kanali u nastavku spoja prema Tondinima, a napokon se drugim putem došlo i do donje etaže spojem na Vicinu vodu – i Šibenski kanal. Taj dio je raspoređen te je ispenjana vertikala od 7m u Sivom rovu gdje se ušlo u dvoranu dimenzija 15x30m i u njoj pronađeni kanali – meandri koji kruže oko dvorane. U zadnjem istraživanju u

kojem su u jami ponovo bili velebitaši iz Zagreba topografski je snimljen vrlo uski kanal – Eliminator – Svlačionica kroz koji je prošlo samo troje speleologa. U to vrijeme je KG spojena sa DP. Iz bivka je dio opreme prebačen u bivak u Makiti kako bi se u slijedećem periodu nastavilo istraživanje područja Novog vala koji gravitira prema jami Muda Labudova. Do polovice studenog u Jamskom sustavu KG – DP je tijekom 2009-te godine istraženo novih 935 metara od čega 74 otpada na duljinu u DP.

Istraživanja se naravno nastavljaju :-)

Pokrovitelji istraživanja:
Komisija za speleologiju Hrvatskog planinarskog saveza
Javna ustanova Park prirode Velebit
HGSS Stanica Šibenik i Split

Kronologija istraživanja Jamskog sustava Kita Gačešina – Draženova puhaljka 23.10.2008.-11.10.2009.					
38.	23/24.10.2008.	Antun Vukičević (SO promina) Goran Rnjak (SO M)	Fjombo	31m	10603m
39.	10-13.04.2009	Ana i Darko Bakšić, Luka Mudronja, Matija Čepelak i Marta Malenica (SOV)	Los Clorados, An cvaj draj	136m	10739m
40.	8-10.05.2009m	Irena, Nikolina i Teo barišić (SOSvM) Ivan Došen i Mile Močić (SOPr)	Otrov, After	104m	10843m
41.	22-24.05.2009.	Irena, Nikolina, Aida i Teo Barišić, Blanka Lučić, Ante Ercegović, Antonija Mihaljević (SO SvM) Ivan Došen i Mile Močić (SOPr)	Gaudi, Sv. Ante, DM	106m	10949m
42.	12-14.06.2009.	Aida, Irena i Teo Barišić, Antonja Mihaljević (SOSvM), Antun Vukičević (SOPr)i	Jedanaestica, Lezi doli pa se malo igraj	66m	11015m
43.	26-28.06.2009.	Marin Glušević (SOM) Katja Milišić (PK Split), Aida Barišić (SOSvM), Mile Močić (SOPr)	Te-Jo-Ni-Je-Bi-Jo, Škina	117m	11132m
44.	10-12.07.2009.	Marin Glušević, Ivan Bučan, Goran Rnjak, Dubravka Cukrov, Ante Markoč, Ivan ? (SOM) Katja Milišić (PK Split), Irena, Nikolina i Aida Barišić (SOSvM), Ivan Došen (SOPr)	Dvoranica	54m	11186m
45.	25-27.09.2009.	Teo Barišić (SOSvM), Goran Rnjak (SOM), Željko Vukušić (SO Pr)	Guzodavova jazbina, Eliminator, Nejc	174m	11360m
46.	08.10.2009.	Antun Vukičević, Ivan Došen (SO Promina), Aida Barišić, Marica i Antonija Mihaljević (SO Sv.Mihovil) kroz Kitu Gačešinu, Bernard Bregar, Robert Rosić, (SO Željezničar), Dalibor Reš, Vlado Špehar (SU Estavela), Damir Slatinac (SKOL), Željko Vukušić (SO Promina), Teo Barišić (SO Sv.Mihovil) kroz Draženovu	Spajanje Kite Gačešine i Draženove jame (ekipa iz Draženove jame se kroz KG vratila na površinu	74m	11434m
47.	08-11.10.2009.	Darko Bakšić, Ana Bakšić, Tea Selaković (SOV), Goran Rnjak (SOM), Teo Barišić, Blanka Lučić (SO SvM)	Svlačionica	104m	11538m

RUDNIK BOKSITA KALUN 1. i 2. kop

Teo Barišić

Da se u okolici Drniša nalaze stari napušteni rudnici boksita zanimljivi speleolozima sad već znaju gotovo svi. Još 2003-će, nakon Prve šibenske speleološke škole topografski je snimljen rudnik boksita kod Trbounja, zaselak Čupići duljine 729m i dubine 90m (Subteranea Croatica br.4). Znali smo da tamo u okolini ima i drugih kopova no sve je ostalo za neko drugo vrijeme.

10-16.10.2006 -te smo tragali za nestalom starijom ženskom osobom i potraga nas je dovela do brda Kalun u kome su poznata dva prirodna speleološka objekta - jame, no pritom smo naletjeli na niz jamskih ulaza u napuštene kopove boksita. Uskoro smo doznali da rudnik boksita koji smo istraživali 2003 mještani okolnih sela nazivaju sedmim i zadnjim kopom. Spustili smo se tada do dna prvog kopa i na dno prve vertikale u drugome kopu (T.Barišić) za koji se pokazalo da je vrlo razveden.

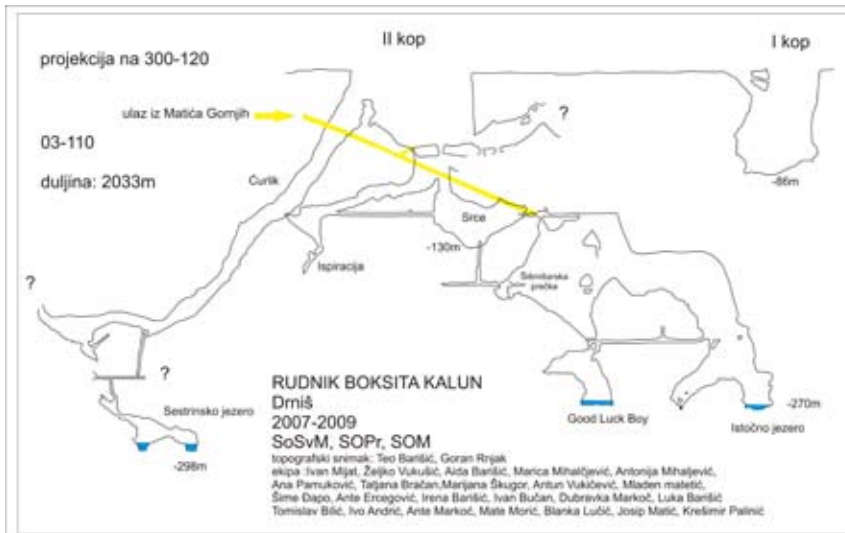
Već na petoj šibenskoj školi na predzadnjem terenskom izletu 31.03.2007. topografski je snimljen prvi kop (A&T.Barišić, I.Mijat, B.Lučić, A.Ercegović, M.Morić i školarci A.Vukičević, K.Palinić, J.Matić i T.Bilić) dubine -85m i duljine 11.10.2008. u jednodnevnom istraživanju A&T. Barišić, Antonija i Marica Mihaljević, Ana Pamuković i Krešimir Palinić - svi SO SV.Mihovil se spuštaju u drugom kopu do 144m dubine gdje na

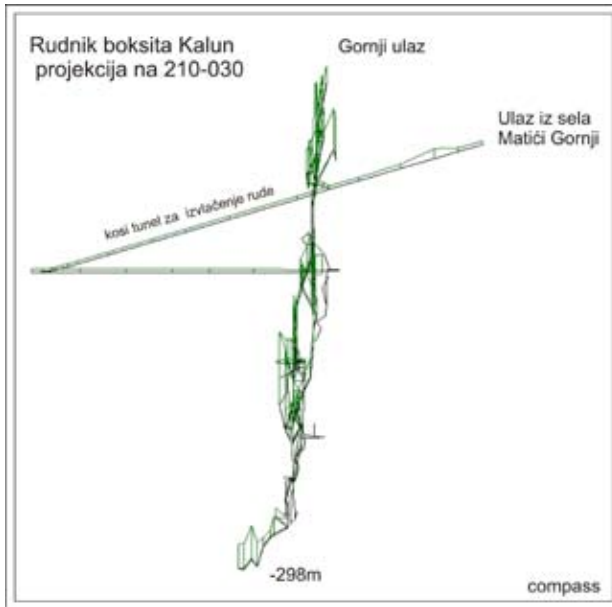
130m dubine pronalaze rudarski tunel koji nakon 150m horizontale i 300m kosine izlazi u selo G.Matiće. K.Palinić tako pješice izlazi s bušilicom dok ostali hrabro peglaju vertikalu natrag, raspremaju i topografski snimaju prvih 240m tlocrtne projekcije kanala (etaža na -50 i dvorana na -144m)

25.01.2009. -12 speleologa; Ante Ercegović, A&T.Barišić, Luka Domagoj Barišić, Antonija i Marica Mihaljević, Ana Pamuković, Tatjana Bračanov, Marijana Nakić (Sv.Mihovil), Željko Vukušić i Šime Džapo (Promina) i Goran Rnjak (Mosor). Dok jedna ekipa s gornjeg ulaza ulazi u zapadnu stranu velike pukotine i spušta se do nekih 140m, druga ulazi na donji ulaz (cca 50m niži od gornjeg), topografski snima kosi i horizontalne kanale u istočnom dijelu rudnika, te se spušta u vertikalu novih 100m i dolazi do dubine od 225m od gornjeg ulaza. Horizontalna duljina se povećava na 950m.

3.3.2009. u utorak popodne nakon jutarnje smjene na poslu u rudnik na gornji ulaz ulaze A.Vukičević, Ž.Vukušić (Promina), Antonija i Marica Mihaljević (SV.Mihovil) i Goran Rnjak (Mosor) i nastavljaju prema zapadu do -212m gdje nakon širokog kanala velike pukotine nailaze na vertikalnu šahtu.

Izlaze oko 1 u noći i ne raspremaju. (ukupna duljina 1058m) 5.3.2009. u četvrtak ista ekipa kojoj se pridružuju M.Matetić i Š.Džapo (Promina) ponovo ulaze u poslijepodnevnim satima i tijekom noći se spuštaju kroz koljenastu šahtu do horizontalnog tunela, pa ponovo šahtu do kosine i dvorane dim. 40 x 15m s dva duboka jezera u kojima

su pod vodom vidljivi tragovi kopanja. Dosegli su dubinu od 298m od ulaza. Potvrđuje se priča o rudarima koji su prodirali u dubinu i da je u jednom trenutku došlo do dizanja vode na dnu rudnika. Priča kaže da su pokušali pumpati vodu i kad je voda preplavila pumpu došlo je do gašenja rudnika.

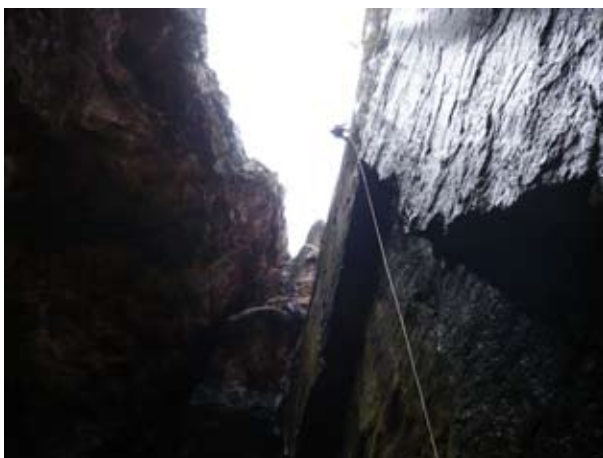
01.05.2009. Aida, Teo i Irena Barišić, Antonija Mihaljević, Krešimir Palinić i Ante Ercegović (SO SvMih) te Goran Rnjak, Dubravka Cukrov i Ivo Andrić (SO Mosor) su u dvije ekipe nacrtali novih 369m horizontalne projekcije. Ekipe koja je radila u istočnom dijelu je stigla do drugog velikog jezera dim. 20x8m na 275m dubine. Pokazalo se da su jezera na raznim dubinama u rud-

niku, da se voda iz njih sporo procjeđuje i hlapi. Ivo Andrić je u jezeru izmjerio 14 stupnjeva celzija, a pri mjerenju ph vrijednosti instrument je poludio do te mjere da je pomislio da je pokvaren. Kasnije smo razmišljali da voda koja dugo stoji u boksitnoj kadi možda ima kojekakvih zasićenja pa su rezultati ipak zapisani i mjerenja bi se mogla nastaviti na drugim mjestima. U jednom horizontalnom rovu smo pronašli vertikalni dimnjak, okno sa dobro sačuvanim ljestvama koje su služile za prolaz između etaža (gornji ulaz je zarušen).

11.07.2009. u rudnik ulaze Goran Rnjak, Dubravka Cukrov, Ivan Bučan, Ante Markoč (SOM), Irena Barišić i Ivan Mijat (SOSvM) i Željko Vukušić (SOPr) te se svi spuštaju do jezera bliže sredini rudnika također na 275m dubine. Ovaj dio se konačno raspreda. Ukupna duljina iznosi 2033m, stvarna 2571m)

Iako će se mnogi zapitati o smislu topografskog snimanja umjetnog objekta ne tako velike starosti, činjenica je da nigdje nismo mogli doći do nekakvog nacrt rudnika. Svim učesnicima je ovo istraživanje izuzetno zanimljivo. Utrošeno je već stotinjak fikseva, a dubine i jezera na 275 i 298m dubine su prilično atraktivna. Na mjestima se speleolozi mogu vidjeti kroz stotinjak metara visoke pukotine, po kosini dna kanjona teče potočić tako da se na prevjesima bježi od slapa vodenog toka. Na mjestima su nastali mali bijeli stalaktiti. Mnogi prostori u koje smo ušli nisu ni

mogli biti posjećeni jer su eksploatacijom boksita srušeni prilazni tuneli. Slaganjem nacrtu pomalo se otkriva način eksploatacije i napredovanje rudnika iz kojeg je najveći dio rude kroz šibensku luku odlazio u Njemačku i sudjelovao u pripremi Hitlerovog ratnog stroja. Još nam nije jasno kako je ruda izvlačena iz najdubljih dijelova no pretpostavljamo da postoje prilazni tuneli od strane Trbounjča čiji bi kraj po logici trebao također biti potopljen. S te strane se nalazi vojarana HV-a pa smo to ostavili za neku drugu priliku jer ima još dosta posla na dijelu rudnika prema Gornjim Matičima.

Stala braća

Sa foruma PDS Velebit

Digli smo se dosta rano, popili kavu, pojeli nekaj i krenuli prema kanjonu Čikole. Nakon malo nesigurnosti tokom puta, uz velikodušnu pomoć mještana uspjeli smo pronaći plato.

Kad ono....

Jedna od najlijepših panorama koje sam vidjel. Kanjon izgleda preludo. Visoke stijene sa tvrđavom Ključicom koja dominira nad cijelim krajolikom. Divno.

Prva stvar koja nam je upala u oči je steber koji se nalazi desno od tvrđave. U njemu smo i ispenjali smjer.

Silaz je super po ok puteljku i nakon kratkog šecanja kanjona odlučimo se za liniju koja ide po lijevoj strani stebra. Zaključili smo da nam za direktissimu trebaju F.K. inicijali i odlučili se za

malo manje agresivnu liniju.

Smjer je prekrasan sa četiri dobra i jednim ne baš tako dobrim štandom.

Cugovi idu: IV (45m), IV+ (55m), III+ (20m), IV (55 m) i zadnji II sa III detaljčićem. Prvi, drugi i zadnji štand su na drveće i još neko dodatno osiguranje (klin, čok, frend). Treći štand je na dva čoka i pješćani sat, a četvrti na glonđu i klin. Klinovi su većinom beskorisni jer su pukotine preplitke, a stijena puca ako prejako zabijete klin.

Poslužili bi za napredovanje, ali za pad ne.

Oprema koju smo većinom koristili su frendovi svih veličina (puno malih), čokovi i puno gurtne. Ambijent je stvarno prekrasan. Cijelo vrijeme smo imali pogled na tvrđavu Ključicu, a na vrhu nam je puca pogled na Krku.

Stala Braća

Piva, cigareta, bratski zagrljaj i put pod noge. Odstup smo odradili preko vrha kroz veliki sipar. Spust je ok, puno lakši od onog sipara u Paklenici.

Cijelo vrijeme smo se sprdali na Thompsona i njegove Čavoglave, da bi na odstupu ja pronašao vojni šljem. Nakon ludog smjeha odlučili smo se nazvati smjer: "Stala Braća", 220 m dužine, nekih 150-160 m visine, IV+.

Smjer težinski nije toliko zahtjevan, ali penje se po stijeni koja je surova, krušljiva pa to radi probleme. Kak bi rekel Dinko: "Vuna stari. Vuna."

Sve u svemu prekrasan vikend. Moj prvi prvenstveni. Super društvo. Nprocjenjivo!

23.10.2008.

Evo vratili se K i ja s godisnjeg, doduse malo prerano al nema veze.

Ukratko, penjali smo u kanjonu rijeke Čikole, popularnoj ključici- napravili 2 nova smjera. Zeleno čudovište i carevo novo ruho. detalje cu uskoro na picasu

Detalj s Geraj

staviti- bilo je jaaako vruće i vidli smo svašta....i slike i opise cu stavit...

Iz maila 23.11.2009. K Užarevića
T.Barišiću

Bok, opet ja.

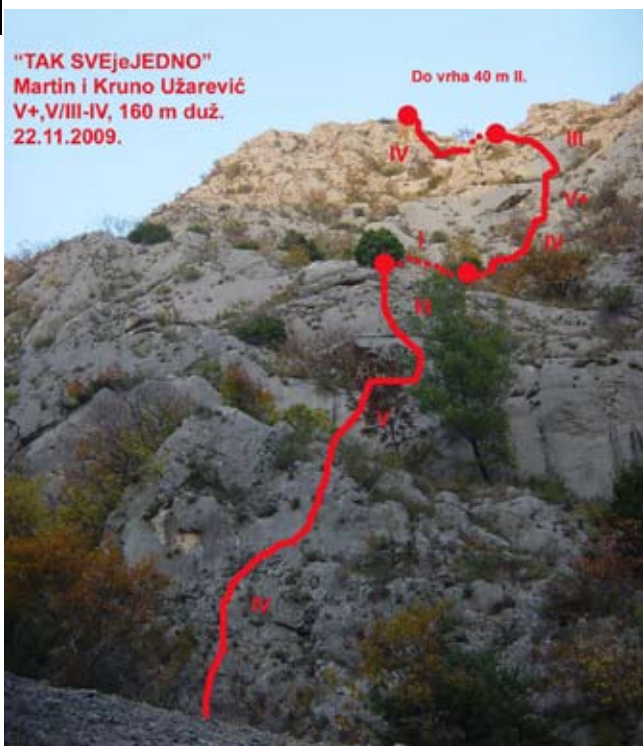
Bio je lijep vikend, suha cikola, u stijeni oko sportskih smo popeli 4 nova duga smjera. dvije četvorke i dvije petice.

S obzirom da je stijena lagana, lijepo razvedena i puna pukotina, drveca itd, nismo ostavili nikakva osiguranja u njima.

objaviti cemo ih uskoro kad dotjeramo fotografije u red, a brat i ja smo vidjeli liniju koju zelim popeti. Nadam se na proljece tamo provesti koji dan (s obzirom kak linija izgleda, mogli bi precociti u stijeni :)

<http://www.pdsvelebit.hr/AO/forum/viewtopic.php?t=2725>

48

Tak Svejedno

Poštak, 15.11.2009.

Ana Bumbak

Sve mi je nešto u magli, čujem zvoni budilica, ništa mi nije jasno jer je nedjelja i 6 sati ujutro.

Po običaju, produžim još deset minuta i onda skok iz kreveta, jer koga nema, bez njega se može! Pakiram ruksak, dok mi moje skromno planinarsko (ne)iskustvo govori da sam uzela sve što mi treba. Na jedno oko vozim do parkirališta, ubrzo stižu svi oni koji su se naumili danas malo progibati i ajmo školarci u kombi, neki autima i pravac Poštak!

Staje se u Kninu, nema dalje bez bureka, kave, čaja, kako kome po volji. Taman sam ugrijala stolicu ali moramo dalje. Kratki su ovi zimski dani i treba ono malo sunca dobro iskoristiti.

Naravno, nakon Knina sunca nigdje na vidiku, ali dobro, može biti i gore, makar nema kiše.

Dva kilometra nakon te moje pametne pomisli, naravno, kišica. I onda se sjetim kako sam super spakirala ruksak – ni kišobrana, ni kabanice, ništa tome slično. Svi mi viču „bitna je volja!“ i navlače svoje kabanice i zaštite za ovo, zaštite za ono...

Ali dobro, bitna je volja!

Prelazimo prugu na željezničkoj postaji u Otrčiu. Označena staza počinje iza razrušene postaje. Po-

štak se smatra južnim ogrankom Ličke Plješevice i granicom između Like i Dalmacije. Nalazi se 15-ak kilometara od Gračaca, iznad izvorišnog dijela rijeke Zrmanje. Nastavljamo prema gore, prva grupa malo brže, neki malo sporije (ja). Do pola puta kišica, vrh se od magle i ne vidi. Šteta, kažu mi da je pogled nevjerojatan. Ovako samo gledamo jedni druge da se ne bi pogubili. Što smo išli više, magla je bila sve veća, a vjetar sve jači i temperatura niža, ali barem je kiša stala. Nakon približno dva i pol sata uspona dolazimo na 1425 m visok vrh. Nismo se puno zadržali, vjetar probja do kosti, led i hladnoća, ne vidi se ništa osim magle. Jedna brza grupna fotografija, par gutljaja bilo čega što grije i brzo put pod noge, povratak.

Istom stazom smo se spustili, skrenuli smo samo vidjeti poznate kamene gromade. Par fotografija tu i krećemo dalje, treba marendati. Treba li uopće napominjati koje sve okuse i mirise nismo izmiksali, našlo se tu svega... Nakon zasluženog odmora, kiša nas tjera dalje. Daleko je do doma, ne valja naglo, treba stati na pola puta, popiti štogod... Vratili smo se u Šibenik prije zalaska sunca. Neki pospani, neki umorni, ali uglavnom

svi zadovoljni. Još jedan vrh osvojen, nekima prvi put, nekima po tko zna koji, ali uvijek je to priča koju će svatko doživjeti i ispričati drugačije. Treba ići, popeti se pa ćete imati o čemu i pričati!

PLANINARSKA ŠKOLA-IZLET PAKLENICA-CRNI VRH

Branka Ivas

Listopad-obećavajući mjesec za planinare i sve one koji to žele postati. Osim predivnog vremena koje nam je pružio, darovao nas je i planinarskom školom koja djeluje u sklopu našeg kluba Sv.

Mihovil. Škola je zamišljena kao niz predavanja o osnovama planinarstva u kojoj nas iskusni planinari i vodiči uče svemu onome što u planini moraš znati i imati da bi tvoj boravak u njoj bio jedno ugodno i korisno iskustvo. Osim zanimljivih predavanja, organizirani su i tjedni jednodnevni izleti u kojima predavanja zajedno pretačemo u praksu i ugodno druženje.

Jedan od takvih izleta bio je krajem listopada izlet na Paklenicu na Crni vrh na visinu od 1110 m.

Rano ujutro ekipa od nas četrnaest: Bore, Ante, Antonija, Tome, Gordana, Hrvoje, Alen, Matilda, Valentina, Roko, Josipa, Hela, Kojo i Branka i naravno naša vrijedna kuja Beta, sastali smo se na parkiralištu ispred kluba, rasporedili u kombi i aute i krenuli put Starigrada Paklenice.

Nezaobilazna jutarnja kava probudila je još one pospane. Zajedno krenusmo službenim ulazom u NP „Paklenica“ gdje smo parkirali vozila, naprtili brižno spakirane ruksake i rastegli planinarske štapove. Nekih četrdesetpet minuta pješačili smo uređenom kamenom stazom nacionalnog parka dok nismo stigli do Anića kuka- imponantne velebitske stijene visoke oko 300 m, a koja je glasovita među alpinistima cijelog svijeta i prepoznatljiva po brojnim prevjesima po kojima se penju oni kojima adrenalin nije nepoznanica. U podnožju Anića kuka prekrasna livada sa izvorom. Obogaćeni predivnim pogledima na Veliku Paklenicu i potok, zaboravismo umor i uz šalu i duhovite komentare ekipe krenusmo dalje zavojitim putem prema Jurasovoj glavi, pa prijevojem do zaseoka Jurline do kojih nam je trebalo nekih sat vremena. U Jurlinama mali odmor, marendica (ma kakva marendica, prva gozba), smijeh, zafrkancija, fotografiranje, presvlačenje i pokret prema Crnom vrhu. Manji dio ekipe nije bio u dovoljnoj kondiciji, pa

su krenuli kraćom rutom do planinarskog doma gdje je bio dogovor da se nađemo u povratku.

A mi hrabri i puni elana krenusmo gore preko Malih Močila ka Crnom vrhu koji nam se smiješi i čeka raširenih ruku. Predvodi Bore, a za njim Tome, Kojo, Antonija, Roko, Hrvoje, Matilda, Alen, Valentina i ja. Svu onu ljepotu jesenskih boja riječima ne mogu prenijeti na papir. Ona ostaje u mojim osjetilima i pomaže mi da uspješno izguram put do vrha koji i nije bio lagan (ipak smo mi školarci-početnici)

Znojni i umorni konačno stižemo svom cilju.

Pogled koji se ukazao oko nas liječi sve one žuljeve i proliveni znoj. Radujemo se ko djeca kad dohvate granu zrelog ploda na ranoj trešnji.

Uspjeli smo. Svaki umorni korak isplatio se. Malo okrepe, nezaobilazna rakija, ponovno presvlačenje i put pod noge.

Cilj-planinarski dom Paklenica i susret sa ostacima ekipe.

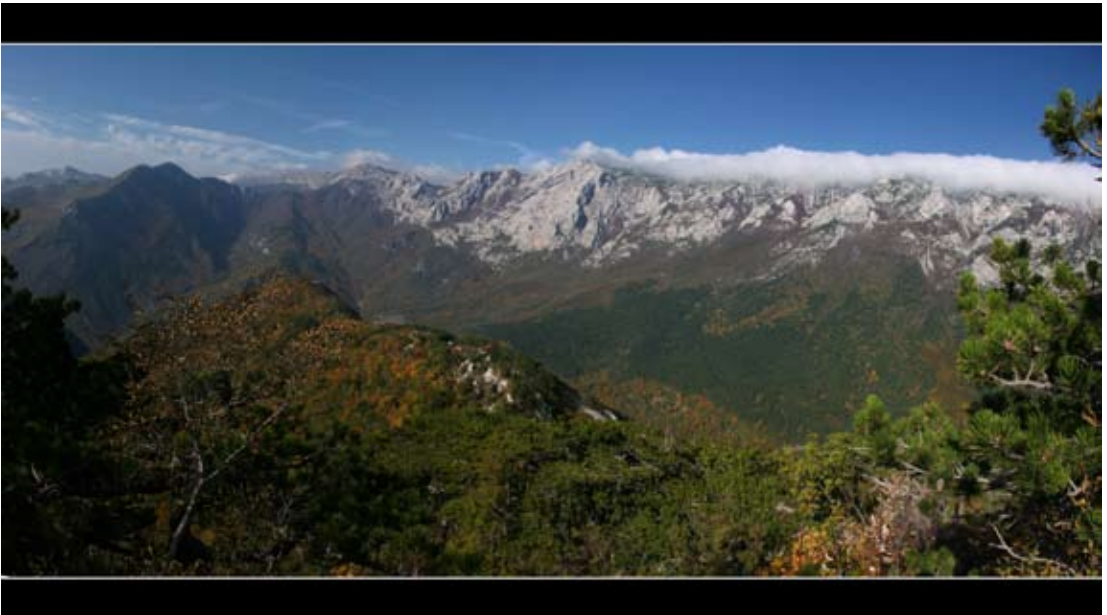
Ovaj put izabiremo stazu koja vjerovatno nije odavno korištena jer su nam izmicale izbljedjele markacije, zarasla stabla graba, odlomljena i srušena trula debla... Bilo je klizanja, padanja, posrćanja, upadanja, ali srećom bez ozljeda.

Sve smo izdržali hrabro i planinarski i stigli u planinarski dom. Ante, Gordana, Hela i Josipa

već su nas odmorni i zadovoljni čekali sa kavom. I jedno veliko iznenađenje za sve nas-čekala nas je i Marica koja je još dan prije došla u dom na susret vodiča.

Ručak, zajedničko fotografiranje i bježimo u podnožje prije mraka. Ugodnim čavrljanjem nismo ni primijetili da je vrijeme prošlo i da smo već na parking.

Prvim korakom na asfalt osjetila sam umor koji me vratio u stvarnost iz planinske bajke. Al zadovoljstvo koje sam pri tom osjetila daje mi snagu za cijeli radni tjedan pun obveza koji je ispred mene, sve do sljedećeg izleta.

Crni vrh - panorama

1. OPĆA PLANANARSKA ŠKOLA

Sanda Paić

HPK „Sv.Mihovil“ sad se može pohvaliti i sa održanom Općom planinarskom školom!

Sve je počelo prije godinu dana kad je naš predsjednik Mate pokrenuo ideju o organizaciji 1.planinarske škole.

Idealno vrijeme za održavanje škole bilo bi u proljeće, kad se priroda budi iz zimskog sna, kad sve odiše toplinom i ljepotom, kad su dani duži, a noći idealne za druženje uz vatru ispred šatora. Ali, početna zbunjenost, neodlučnost i nepripremljenost razlog su da su proljetni mjeseci jednostavno...prošli. Tome je pomogla i činjenica da u proljeće svake godine organiziramo speleološku školu, pa bi bilo nemoguće istovremeno održavati i voditi dvije škole.Sve su to , zapravo, bila moja opravdanja, a mjeseci su prolazili i „iznenada“ su došli vrela dani ljeta.

Jesen smo dočekali spremni i pripremljeni za školu, ali eto novih problema. Škola je odgođena na neko vrijeme, jer odaziv nije bio dovoljan.

Konačno smo startali krajem listopada sa 13 polaznika. Planirano je da škola traje šest tjedana. Utorkom smo održavali predavanja u prostorijama kluba. Teme koje su polaznici odslušali su: povijest planinarstva, planinarska organizacija, pripreme za odlazak u planinu, kretanje u planini, planinarska i tehnička oprema, prehrana u planini, orijentacija, boravak u planini, zaštita prirode, poznavanje planina, opasnosti u planinama, meteorologija, osnove speleologije, čvorologija, HGSS iosnove spašavanja, te prva pomoć.

Vikendom su polaznici, vođeni od iskusnijih kolega planinara, posjetili neke naše planine: Paklenicu, Kijeovski Bat, Kozjak, Poštak, te našu Orlovaču i Krtolin.

Završni ispit, koji se sastojao od pismenog i usmenog dijela, održali smo u planinarskom domu na Promini. Tu smo podijelili diplome HPS-a i priredili domijenak, tj. druženje polaznika, instruktora-predavača i drniških dragih prijatelja, koje je potrajalo do dugo u noć.

ŠIBENIK sa svojom okolicom, zahvaljujući brdskim uzvišenjima u zaleđu i razvedenosti obale ispred sebe, pruža velike mogućnosti za izvrsne šetnje ili pješaćenja uz iznimno lijepe panoramske poglede. Zbog toga su ta pješaćenja uistinu užitek i za tijelo i za dušu.

Najbliže i najčešće šetnje - pješaćenja za rekreativce i umirovljenike su: Šubićevac, Kamenar-Dubrava i Pisak-sv. Mihovil-Burnjak.

U nekoliko članaka pokušati ćemo ih riječju i slikom kratko predočiti i popularizirati.

ŠUBIĆEVAC - KAMENAR

Šubićevac i Kamenar su prve i najčešće šetnje Šibenčana, koji zažele nešto više propješaćiti, osim uobičajeno đira Poljanom (nekad) i Obalom do Doca.

O Šubićevcu je suvišno pričati, svi to znademo: Šubići (hrv. velikaši 11.-14. st.), tvrđave Sv. Ivan i Barone (Vidikovac), park šuma i naselje Šubićevac.

Sa Šubićevca se na Kamenar ide iz dva pravca. Kod nekadašnjeg restorana Dubravka desno preko Rupine, nakon koje se, umjesto pravo na poznati Vidikovac - Belveder iznad Gimnazije, kreće šetnicom uzbrdo put Dubrave. Drugi pravac je od Luguša (gdje je trafostanica), pa se opet dođe na isti put prema Dubravi. Na vrhu prijevoja može se lijevo na Gvozdenu, ili desno na vrh Kamenara, gdje se ustvari ne može pristupiti, je su tu od davnine vojni objekti, danas repetitori.

Kamenar je opjevana šibenska „planina“. Svećenik i književnik Juraj Baraković (1548.-1628.), koji je iz Zadra prešao živjeti u Šibenik, u svojoj domoljubnoj poemi Vila Slovinke (1616.) opisuje kako pjesnik, idući na susret s vilom u Gornjem polju, prolazi „Piska dragu“ i „Kamenar stražu“, što upućuje na straže na Kamenaru, je su Turci bili do lokve Norilj na Danilu.

O tome što je sve moguće vidjeti s Kamenara najbolje je pročitati don Krstu Stošića (Sela, 113/114):

„Pogled s Kamenara. Iz Šibenika preko Rupina ili Piska za po sata hoda stiže se na Kamenar, na visini od 253m (kod jame). Veličanstvena li pogleda! Pred tobom je sinje more, na više mjesta poput jezeraca. Bezbrojni otoci, otočići i morske oštrice kupaju se u moru. Sijaset planina, stotine brda i raznovrsna polja izredala se svuda naokolo po kopnu sa stanovima, selima i varošima.

Pogled s Kamenara: Gradski kvart Šubićevac

Pogled na grad i luku

Na vizir karti sa Kamenara su povučeni pravci do onih najvažnijih visina i mjesta, koja se vide prostim okom. Zbog turističkih razloga nacrtani su razni puti, ceste, željeznička pruga i njihova udaljenost u kilometrima. Naznačene su i neke razvaline, pećine, lokve i bunari.

Iza Zlosela se vidi Tuštica (112, 25km), Bikavica (156m, 43,5km) na tankom otoku Kornatu i pred njim otočić Smokvica (95m, 35,5km). Selo Tribunj je uz more sa crkvicom na brijegu (14km), Vodice s bijelim kućama uz obalu (11km), te neki stanovi na Prviću (10km). Eno milovidno kupalište Jadrija pred konalom šibenske luke (5,3km). Preko nenapučenata otoka Zmajana (13km) gledaš Žirje sa ponosnom Stražom (117m, 23km) i pitomi Zlarin sa Klepcom (170m, 9km). Zeleni rt Mandaline produljio se u šiben. luci. Tamo daleko, 78km zračne linije, razabireš otočić Sv. Andrije (Svetac) kod Visa. Mali Krapan (7km) zgurio se na moru sa svojim kućama i borikom, zelenim kao smaragd. Šumovita Oštrica (10km, zaklonište puka i blaga u tursko doba) lijepo se produžila. Selo Primošten (16,5km) uljulalo se pri morskom žalu, a u tihoj uvali Morinja sniva seoce Jadrtovac (7km).

Preko šiben. Donjeg Polja leži gromadna Kono-
ba (510m, 13,8km), Vitrenjak (525m, 18,3km) i gorda Boraja (677m, 19,9km). Na Vilaji strši

goli Trišnjak (735m, 25,5km), a blizu Perkovića je Jaklina (504m, 16,5km). Na obzorju je div Mosor, iza Splita, 60km zračne linije.

Nad Danilom Kraljice digla se Velika Glava (544m, 13,2km). Evo i tri gorostasa Trtra: Krtolin (500m, 6,5km), Trtar (497m, 4km) i Debeljak (344m, 4,3km). Od Trtra u sjevernoj Dalmaciji nema većih gora. Od Šibenika do Debeljaka ide se cestom 6km i još 1 po lijepom putu k vrhu. Preko Trtra proleti pogled na najveće kote

Promine (1148 i 1029m, 29km).

Preko ceste, koja vodi na Krku i k Drnišu, bijeli se nad Bilicama crkvice Pomišalj (4,3km). Preko Prukljanskog jezera (zapravo mora) sunča se seoce Raslina (9,5km). Povrh slavnog Bribira gleda te Sv. Aćim i Ana (300m, 21,7km). Iza Mostina strši ponosna i dična Ostrovica (406m, 27,5km). Usred Ravnih kotara raštrkane su kuće Lišana (28km). U Stankovcima strši bijeli zvonik nad domovima (30km). U dnu šiben. luke zbililo se selo Zaton (9,5km). Nešto dalje na zelenom brežuljku Okitu (13km) podigla se zavjetna crkvice. Prema sjeveru u obzorju gube se vrhunci Velebita, 50-60 km zračne linije.“

Mora se priznati, iscrpan i lijep opis. Vjerojatno da i mnogim planinarima nisu poznate neke pojednosti, pa je dobro imati ih. Međutim, čudi što Stošić nije spomenuo da se desno od Sv. Andrije vidi i hrid Jabuka.

PISAK - SV. MIHOVIL - BURNJAK

Jedna od najugodnijih i najljepših svakako je pješačenje preko Piska do crkvice sv. Mihovila. Od Magistrale u predjelu Rokića treba oko 15-tak min. za uspeti se poviše Bunkera. Cijelim

tim putem možete se, tako reći, osvrtni svakih 10-tak koraka i uživati u panorami grda, luke i okolice na moru. Lijepo je u svako doba godine, a najugodnije je u svibnju i lipnju kada se penjete ili spuštate uz grmlje rascvjetale brniste. Nakon tal. bunkera i spomenika poginulim članovima Prvog šibenskog partizanskog odreda 1941. slijedi ugodni ravni put s pogledima na istočne dijelove grada.

Čvor

Kada se tim putem dođe na raskršće putove treba uočiti markacije s desne strane gdje je i oznaka za pravac prema sv. Mihovilu.

Ovim putem uživite promatrati interesantne stoljetne suhozide uz nekoć glavni poljski put, te okolne gromile i zidine oko brojnih „particela“, koje su davno zapuštene.

Na blagom brijegu uzdiže se lijepa crkvice sv. Mihovila.

Prvi poznati spomen o njoj je iz 1415. godine (don Krste Stošić, Sela šibenskog kotara, Šib., 1941.) kada je imala svog pustinjaka Antuna, koji je prodao svoj glagoljski brevijar da bi mogao hodočastiti u Rim.

Staro i novo skupa, ljepota uvijek ista

Oko crkve bilo je grobište za djelove Dubrave do 1910. kada je počela gradnja groblja i crkve Gospe od Zdravlja u selu.

Predjel oko sv. Mihovila su Vršine, a prije 17. stoljeća zvao se Kamenik ili Kameničnik. Uokolo po Vršinama ima mnogo interesantnih bunja, a mi donosimo sliku jedne od njih uz novi gospodarski objekt, radi ilustracije prošlog i sadašnjeg vremena.

Od sv. Mihovila može se pješaćiti u raznim pravcima. Poslije 100-tinjak metara možete krenuti lijevo nizbrdo (prema Dubravi), a za pravac prema Burnjaku idete desno uz suhozid ograde, pa lijevo uz isti suhozid, sve proširenim i nasutim protupožarnim putem. Dalje se ide dobro uočljivom stazom, pa između suhozida prema jujoistoku, sve do nove ulice nizbrdo prema Dubravi. Za Burnjak treba krenuti desno i za oko 100-tinjak metara napustiti ulicu (vodi u dolinu prema Petrinama), proći kroz „lazu“ (ulaz u ogredu) i vidljivom stazom ići dalje, sve dok se nakon druge „laze“ ne izbije na proplanak iza kojega se lijevo prema nebu ocrta brdašce – Burnjak (248m). Na Burnjak se sa staroga obzidanog puta skreće lijevo stazom označenom „čulcima“ kamenja. Umjesto na Burnjak može se ići pravo stazom prema jugu sve do slikovite

lokvice, pojila, u kojem vode ima samo u zimskom vremenu.

Cijelim ovim putem treba zastajkivati i otkrivati nove panorame šibenske okolice, s desne strane more i priobalje, a s lijeve strane pogledi na Dubravu ispod Trtra i Zagoru preko Poda.

S opisane staze za Burnjak ima više mogućnosti za različite pravce pješaćenja: Oblič, Umina, Križ, Petrine, Ljubljien, Šišci. Može se vraćati istim ili drugim pravcima,

koje s vremenom tamo otkrivajte.

ORLOVAČA – ŠTETE NEODGOVORNIH POJEDINACA

Orlovača je najbliže odredište šibenskih planinara. Tamo su i planinarska kuća u Rupićima i skloništa na vrhu brda.

Tri gorostasa Trtra, kako kaže Stošić, su: Krtolin (500m), Trtar (497m) i Debeljak (344m). Za Orlovaču se na kartama označuje 494 metra, a za Krtolin 503 metra. Imenom TRTAR nazivaju se sva ta tri „gorostasa“, a na starim zemljovidima Trtrom se naziva sav niz brda do Velike Glave (542m).

Planinarska skloništa su veoma praktično i lijepo izgrađena i opremljena. Kada čovjek pogleda što je sve i gdje trebalo dopremiti, čuđenju nema kraja. Kada su građena do vrha Orlovače bila je probijena i označena samo planinarska staza. Zato ne prestaje čuđenje kako su tamo „dopremljeni“ elementi kao što su grede, cement, ili npr. peč na drva od 80-tak kilograma. Sve je to prešlo preko nečijih ruku i leđa, ljudi najvišeg mogućeg planinarskog duha.

Kako se nekada ovamo stizalo i kretalo, a po-

sebno crkveni prelati iz Šibenika, rječito govori „putopis“ biskupa Donadonija iz 1726. godine. Šaljući izvještaj ad limina apostolorum (pragovima apostola) tj. papi u Rim, govoreći o župama u gradskom zaleđu on kaže da se nalaze u poljima i u planinama zvanim „Tartari“ (Trtar) s napor- nim i teškim putovima, a njihova imena teško je napisati kao i izgovoriti (pa ih, nažalost, nije ni nabrojio).

„Dobri Bože, što sam i koliko prepatio. Tamo nema sela, nego tu i tamo na milje daleko poraz- bacane kolibe. To nisu ni kolibe, već četiri grede zasjenjene koljem, pod kojima ljudi zajedno sa stokom stanuju.... Putovi su opori, užasni, neravni, strmi, vratolomni. Sve je pusto, neobra- đeno, smrdljivo, gluho i tamno. Ove krajeve i ljude nedavno su Mlečani zauzeli oružjem, i još su uvijek okruženi Turcima te su u strahu.“ Nije bilo lako Donadiniju, pa nije ni čudno da nije ni zabilježio ni malo lijepog o krajoliku. Očito ga se ni pogled na more sa tih planina nije nimalo dojmio.

Za razliku od Donadinija, danas na Trtar i Orlovaču ne idu samo planinari. Dolaze ovamo i šetači-rekreativci. Međutim, od kada su preko Orlovače napravljeni pristupni putovi za vozila, pravi planinari danas izbjegavaju Orlovaču. Sa sjetom i tugom gledaju kako grupice neodgovor- nih, ne samo što iza sebe ostavljaju neočišćeno

pokućstvo (lonci, čaše, pribor) i smeće, već prave štete razbijanjem vrata i prozora.

Vjetropark, sam po sebi, nije morao narušiti užitak pješčenja na Orlovaču. Mogućnost pristupa vozilima koriste neki kojima nije do užitka u pješčenju i lijepom krajoliku, već do provoda i nočarenja na „zabačenom“ mjestu. Bilo bi lijepo kada toga više ne bi bilo. Među- tim, došlo je do toga da oni koji su to podigli i održavali razmišljaju o napuštanju tih skloništa.

U planinarskom skloništu na Orlovači

KURTEGIĆA DOLAC – KAMEŠNICA

Tatjana Bračanov

Kako i priliči, Međunarodni dan žena je bio planiran za nove horizonte. U tri osobna automobila, deset Mihovilaca krenuše u nedjelju put Kamešnice, planine koja svoje čari proteže na Hrvatsku i susjednu nam Bosnu i Hercegovinu. Svojim velikim dijelom planina leži u Livanjskoj općini s najvišim vrhom Konj (1854/BiH).

Do Giljeva, mjesta na samom podnožju planine i naše početne točke, stižemo auto cestom iz pravca Sinja pa starom cestom preko Sinjskog Obrovca i Hana na Cetini. Cilj je Kurtegića Dolac (1460). Prema saznanjima do Dolca će nam trebati dobra tri sata hoda. Osim što planinarska staza obilazi Kolebajku (1535), jedan od vrhova Kamešnice, ovom rutom izbjegavamo malogranični prijelaz prema BiH.

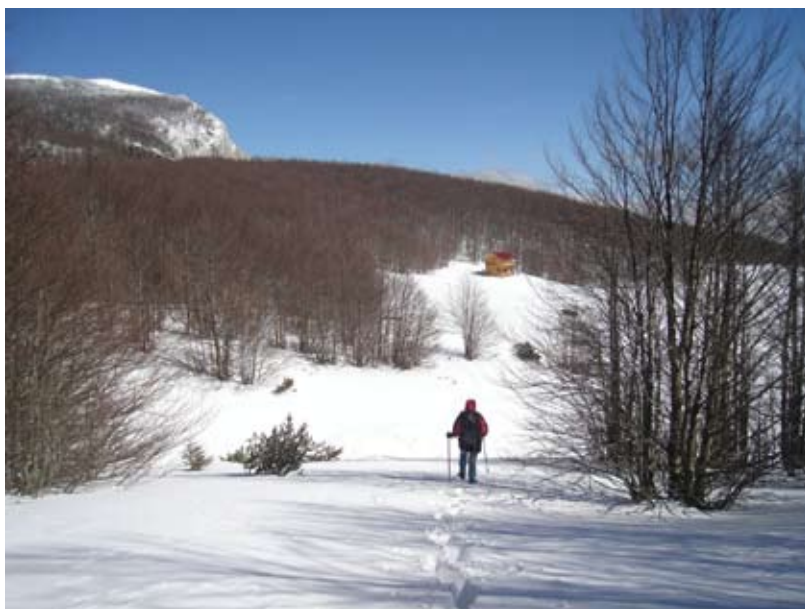
Prvi dio dobro markirane staze na nekoliko mjesta presjeca lokalni makadamski put i nije osobito zahtjevan. Vrijeme nam je naklonjeno. Prošavši ruševine nekadašnjih ljetnih stanova i torova, skrećemo prema strmijem dijelu. Niskim raslinjem i netom napadanim snijegom zamaskiran je tipični krški krajolik pa je na

nekim dijelovima trebalo nešto više opreza. Gamaše i burin podsjećaju nas da su zimski uvjeti ovdje još uvijek na snazi. Po običaju, ekipa se uskoro dijeli na trkački i hodački tim.

Na prijevoju nakon nekih sat, sat i pol hoda nailazimo na križište Gljev/Kurtegića Dolac. Kako na markaciji nedostaje obilježeno vrijeme nagađamo da nam do cilja treba još toliko. Sa ovog mjesta SZ se pruža jedinstven pogled na Troglavske sniježne vrhunce (1913).

Odavde staza postaje bajkovita. Po tragovima zaključujem da je trkači dio ekipe danas prvi koji je proprtio dionicu. Staza vijuga bukvikom u blagom usponu cijelom svojom dužinom. Gusto i jasno obilježene markacije pružaju pravo zadovoljstvo i sigurnost. Protrčala lisica dodatno podgrijava atmosferu.

Nakon otprilike dva sata pred očima se otvara pogled na visoravan okruženu bukovom i jelovom šumom - Kurtegića Dolac, skriven među vrhovima Planinica (1612m), Kolebajka (1535m) i Trovrsi (1645m).

Na ovom čarobnom mjestu, u listopadu prošle godine, suradnjom HPU Dinaridi Split, HGSS-a stanice Split i livanjskih planinara otvoren je istoimeni planinarski objekt. Drvena katnica s blagavaonicom u donjem dijelu i spavaonicom na katu u koju se može smjestiti 25 osoba pruža ugodno utočište. Kišnica se kupi u plastičnu bačvu zapremnine 1000 litara i može se koristiti za piće. Pored ruševina

cegovačke planine: Cincar (2006), Ljubuša (1797), Tušnica (1697), Vran (2074), Čvrstica (2228).

Nas petoro ne propušta ni lagani uspon uz obližnji bukvik, nekih petnaestak minuta. II odakle je pogled još veličanstveniji. Kamešnica nam otkriva svoje raskošno lice, vrh Konj (1856) na dohvat ruke golica planinarsku strast. Pred nama su horizonti koje tek treba doživjeti.

nekadašnjeg planinarskog skloništa, u neposrednoj blizini se nalazi i bunar koji je još u dobrom stanju.

Povratak dogovoren za tri popodne stigao je prebrzo. Prebirući dnevne impresije silazak do Giljeva prolazi u hipu. Svojim blagim i zavodljivim licem Kamešnica nam je uputila otvorenu pozivnicu. Mihovilci Mate, Ante, Neven, Bore, Živana, Marica, Antonija, Marijana, Ankica i ja ravnodušnost su ostavili u nekoj drugoj priči.

58 Alpinist i putopisac Stipe Božić koji je svečano otvorio kuću, opisuje svoj prvi posjet Dolcu sredinom šezdesetih u knjizi 'Put na vrh svijeta' riječima da ništa ljepše u životu nije do tad vidio. Uvjerili smo se u istinitost Božićeve impresije.

U domu nailazimo na veselu ekipu iz Sinja, Splita i Livna. Nakon karakteristične planinarske mezze i skupljanja lokalnih informacija o području, odlazimo u istraživanje novootkrivenog raja. Na par stotina metara od doma, sa litica se pruža nezaboravan pogled na Livanjsko polje, Buško Blato i mjesto Podhum. Razaznajemo susjedne bosanskoher-

IZLET NA ŠATOR

Neven Magazin

Ljeto je obično mrtva sezona za većinu planinara. Sredinom sedmog mjeseca je primjerenije da se čovjek kupa u moru nego da se penje po planinama. Šetati sjenovitim šumskim stazama je lijepo ali penjanje zna biti vrlo naporno pogotovo kad upeče srpanjsko sunce.

Našem Mati valjda dosadilo brćkanje u toplom moru pa on predloži a neki odmah prihvatiše da te nedjelje 19.07.2009. pođemo na Šator.

Šator je planina (visine 1872 m n/m) u BIH a koja se nalazi u blizini Bosanskog Grahova. Visina planine je za hrvatske prilike zaista velika, ako se ima u vidu da je najveći hrvatski vrh na Dinari visok 1831 m (Sinjal).

I tako ranom zorom te nedjelje zaprašimo ti nas šestoro u dvojka kola put Republike Srpske. Na graničnom prijelazu Strmica naši nas pustiše bez puno pitanja ali njihove kolege iz susjedne države pitaju, zagledavaju, traže otvaranje prtljažnika, ja sam im malo čudan, pitaju koji sam ja, jer takvog kakav sam ja nema u putovnici, objašnjavam, skidam kapu, zatim naočale, mora da im nešto nije bilo jasno ali bez posljedica, jer uskoro stigismo u B. Grahovo. U nekoj trgovini kupujemo spizu nepoznate

marke za KM preračunato u kune. U blizini je gostionica, kolege ulaze na kavu ili pivo, ja vidjevši face u njoj dajem prednost razgledavanju okoline. Čitam grafite na fasadama u kojima se spominje Šešelj i još neki, a vrijeme kao da je stalo petnaest godina ranije jer iste zapaljene i srušene zgrade sam i tada gledao ali tada je sve bilo u vatri i dimu. Jedva čekam da se maknemo odavde iako za mene i Šator nije bez ratnih uspomena.

Vozimo se dobrom cestom u pravcu Tićeve. Krajolik je lijep, puno je šume, livade su puste, a tako bi im lijepo pristajalo pokoje stado ovaca ili nečeg sličnog. Nakon desetak kilometara naglo prestaje asfalt ali makadam je toliko ravan da ne smanjujemo brzinu. Mate vozi prvi, ja za njim, gutamo prašinu, Floki i Dečko su mi suputnici, nisu dobri, spavaju. Kod Mate je veselo, s njim su Dok i Koki. Skrećemo desno, put vodi kroz šumu i nakon dosta vrludanja stižemo. Prizor ko iz bajke. Ispred nas neveliko jezero, oko kojeg je sve zeleno a ono plavo kao „nebo ili oči moje drage“, ah baš inspirativno. Tu je i prelijepi motel zakriljen šumom. Iznad jezera se uzdiže vrh Malog Šatora a iza njega bi trebao biti Veliki Šator, naš cilj.

Krećemo prema vrhu koji nije daleko jer je jezero na oko 1400 m visine. Staza vodi pokraj jezera, neka obitelj tu kampira, pozdravljamo ih i idemo dalje. Stalno zaostajem jer želim što više snimiti, i dok se okreneš oni sto metara dalje, stignem ih na nekoj padini svoj obrasloj žutim cvijećem. Kolegama dobro, imat će uspomenu, a ja?. Mene nigdje, dobro većina njih trebat će dokazivati di su bili pa će im

log Šatora spustili se nazad do jezera. Nekom pade na pamet da bi se mogli i okupati u njemu“pa ljudi zar nije lito“-reče On. I tako svi osim Mate završismo u hladnoj vodi Šatorskog jezera. Floki je čak skočio sa improviziranog trampulina u bistru vodu jezera

Na kraju smo htjeli popiti pivo u motelu, ali smo odustali čuvši glasnu narodnu muziku ne baš omiljenu u našim krajevima. Zaklju-

čili smo da je bolje ne izazivati vruga pa smo sjeli u aute i zaprašili put Knina, puni dojmova i sa mišlju da bi ovaj izlet trebalo u dogledno vrijeme ponoviti.

60
 moje fotke dobro poslužiti, tješim se. I tako izbijemo na vrh (otprilike za 1h30 min). Pogled puca na livanjsko polje, prepoznamo Kamešnicu, Troglav, Dinara je tu negdje, neprepoznatljiva zbog puno šume sa ove strane. Na vrhu se odmaramo, marendajemo. Gledamo u čudu neko vozilo koje praši uzbrdo iz pravca Livna. Uskoro do nas stigne neki mali terenac, a u njemu naoružani uniformirani šumar. Kaže da je zaposlenik Šumarije Glamoč i da je južna strana Šatora pod njegovom ingerencijom a ovo preko vrha odakle smo došli je Republika Srpska. Mislio je da smo kopači korijena Lincure (srčanik) a to je strogo zabranjeno (zato je naoružan). Oprostili smo se od Doktorovog kolege i preko Ma-

Ima više pravaca kojim se može popeti na Sveto Brdo, jedan od najljepših i najviših vrhova Velebita. Osnovni je onaj koji ide preko visoravni Libinje, zatim pravac V. Paklenica – Ivine Vodice i treći izbijanjem na vršni planinarski put preko Marasovca -Vaganskog vrha i dalje do Sv. Brda (na ovaj dio VPP se može popeti i iz pravca Bunovca ili penjanjem preko Lipe Staze).

Prije rata često korišten pravac Sveti Rok-Dušice tek se ove godine ponovo počeo koristiti za penjanje na Sveto Brdo. Razlog je tome što je područje Dušica bilo u ratnoj zoni pa se pretpostavljalo da je zagađeno minama. Danas je staza ponovo markirana i skinuta su upozorenja da je opasna za kretanje. Table upozorenja i dalje postoje u početnom dijelu kao upozorenje da je područje minski sumnjivo, te da skretanje mimo staze nije preporučljivo.

Još prošle godine smo nekoliko planinara HPK Sv. Mihovil (Sanda, Antonija, Ante i ja) bili sudionici Memorijalnog pohoda 'Tragom zbjega stanovnika Lovinca i Svetog Roka'. Tada se zajedno sa ostalim sudionicima Pohoda preš-

lo dijelom staze koju imam namjeru opisati. Naime, dolaskom na visoravan Dušice skrenuli smo prema Libinjskoj visoravni gdje je pokraj ostataka crkvice Svetog Ivana održana središnja svečanost nakon čega su sudionici vozilima vraćeni u Lovinac.

Ove godine društvo je također imalo namjeru biti sudionikom Pohoda, a organizator je odredio da to bude 12 rujna. Mi iz HPK Sv. Mihovil smo željeli ako bude moguće, tom prilikom popeti i na Sveto Brdo. Kako bi sve bilo sigurnije, odlučio sam tjedan dana ranije ispitati stazu kojom se nitko od nas do tada nije kretao.

Tako sam se u nedjelju ujutro 06. rujna 09. zaputio stazom koja počinje na tri km od Svetog Roka na cesti preko Alana.

Početak staze je kroz šumu širokim makadamskim putem dva- tri kilometra, nakon čega put prelazi u šumsku stazu. S obje strane puta postoje table koje upozoravaju da je skretanje s puta opasno zbog mina. Moram ovom prili-

kom naglasiti da čovjeku i ne bi palo na pamet da skreće, jer su padine koje omeđuju put jako strme i obrasle gustim raslinjem. Kako je tuda prolazila crta bojišta tu i tamo se nađe na bunkere. Nakon dva sata penjanja stigao sam do Liščanih bunara. To je betonska cisterna s tekućom vodom koju je lokalno stanovništvo izgradilo za

sa staze se može skrenuti prema Libinju i planinarskom skloništu koje je ove godine izgradilo jedno od planinarskih društava iz Zagreba, na mjestu srušene barake hrvatske vojske. Ja nastavljam markacijom koja vodi do šumice podno Svetog Brda, to je kraj Dušica koje se prijeđu za oko pola sata. Dušice su valovita travom obrasla visoravan na oko 1200 m n/m, omeđena

62 napajanje stoke koju su gonili na pašnjake kojima visoravan Dušice obiluje. Desetak minuta hoda poviše bunara nalazi se križanje sa stazom koja dolazi iz pravca Malog Alana. I dalje je to jedinstvena staza, još malo i izbijam na travnatu kosinu punu sunca, što nakon šume predstavlja pravu ugodu. Vidim nekog mladića, vadi vodu iz male pokrivene jame, pozdravljam ga, pa nastavljamo zajedno. Izbijanjem na proplanak počinje bura, mladić mi priča da on i otac imaju tu u blizini kućicu koju su sagradili ovog ljeta na temeljima stare, jer njihovi su preci od davnine ovdje dovodili stoku i tu obitavali.

I zaista, pred nama se pojavi pravo planinarsko sklonište: neveliko, ali vrlo lijepo i funkcionalno. Šteta što je privatno i nije za planinare. Pogled mi brzo skrene na nešto još ljepše. Ispred mene pukne pogled na bajkovite Dušice okupane suncem, a na kraju njih prelijepa vizura Svetog Brda. Mnogo puta sam pohodio Sveto Brdo i uvijek me pogled i penjanje na njega oduševljava. Ovaj put ga gledam s još neviđene pozicije i još mi je ljepše! Hodam visokom travom kojom su Dušice obrasle, markirano je ali nema staze, treba proći mnogo planinara da se utaba put, no na kamenju i rijetkim stablima su svježije marke a i cilj, obasjen suncem je tu.

Stotinjak metara od spomenutog skloništa,

šumom, Debelim Brdom i Svetim Brdom. Markacija prolazi kroz šumu i brzo izbijaju na strmu padinu Sv. Brda. Nakon napornog penjanja izbijam na sedlo koje je oko dvjesto metara ispod vrha. Staza vodi samim rubom, jaka bura otežava penjanje pa može biti i opasno. Često zastajem jer želim snimiti što više. Na vrhu sam poslije četiri sata penjanja, križ je ponovo u uspravnom položaju - netko ga je osovio - malo jest niži, ali dobro stoji. Mramorna ploča je u komadima, ali na okupu. Malo snimam i žurim nazad jer bura vrlo jaka na vrhu. Na silasku, kojih dvjestotinjak metara niže od vrha, uz samu stazu, prolazi se pored otvora jame. Otvor jame je širok oko 1,5 m. Interesantno je da i na sjeverozapadnoj strani Sv. Brda postoji jama, ali s mnogo širim otvorom.

Sretno sam se vratio na polazište i obogaćen novim iskustvom preko Tulovih greda se vratio kući.

Memorijalni pohod zakazan za 12.09.09. zbog lošeg vremena je otkazan.

Sadržaj

Australija	
Teo Barišić	2
7. Šibenska speloeološka škola	
Nikolina Barišić	5
Priča o zaboravljenoj dobroti (SPELEOLOŠKO ISTRAŽIVANJE GORNJEG TOKA RIJEKE KRKE)	
Joso Gracin.....	6
Dinara 28 na -10	
Mijo Kožić	18
Natura 2000 - Špilja Mandalina i Škarin Samograd	
Teo Barišić	21
Bojinac	
Vinko Karađole	24
Prvi izlet-Sveto Brdo OLI TI -ORLOVAČA 12.09.2009.	
Branka Ivas	26
Priča o grupi „šetača“ koja se popela na Dinaru 20. rujna 2009.	
Grupa šetača.....	27
SPIIJA JAZINKA – NERAZJAŠNJENI MISTERIJ	
Tijana Jurković.....	30
Pogibija Nakića svatova	
Ivan Petrović	36
KORNATI – USPON NA METLINU	
Neno Bilušić - Dečko.....	38
HGSS Stanica Šibenik u 2009	
Teo Barišić	39
Jamski sustav Kita Gaćešina – Draženova puhaljka	
Teo Barišić	42
RUDNIK BOKSITA KALUN 1. i 2. kop	
Teo Barišić	45
Stala braća	
Sa foruma PDS Velebit	47
Poštak, 15.11.2009.	
Ana Bumbak	49
PLANINARSKA ŠKOLA-IZLET PAKLENICA-CRNI VRH	
Branka Ivas	50
1.OPĆA PLANANARSKA ŠKOLA	
Sanda Paić.....	52
Planinarenje u okolici grada	
Grupa Šetača.....	53
KURTEGIĆA DOLAC – KAMEŠNICA	
Tatjana Bračanov.....	57
IZLET NA ŠATOR	
Neven Magazin	59
Sv.Rok -Dušice – Sveto brdo	
Neven Magazin	61

